

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**DINAMIKA POLITIK RAZVOJNEGA SODELOVANJA
NOVIH DRŽAV ČLANIC EVROPSKE UNIJE**

Ljubljana, april 2009

SUZANA LAPORŠEK

IZJAVA

Študentka Suzana LAPORŠEK izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Mojmira MRAKA, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 29. 04. 2009

Podpis: _____

KAZALO

<i>UVOD</i>	1
1 RAZVOJNA POMOČ	2
1.1 Opredelitev razvojne pomoči	2
1.2 Bilateralna pomoč	4
1.3 Multilateralna pomoč	4
2 POLITIKA RAZVOJNEGA SODELOVANJA EVROPSKE UNIJE	5
2.1 Pravna podlaga evropske razvojne politike	5
2.2 Podlaga evropske razvojne politike v preostalih dokumentih	6
2.3 Višina in usmeritve razvojne politike EU	8
3 POLITIKA RAZVOJNEGA SODELOVANJA NOVIH DRŽAV ČLANIC EVROPSKE UNIJE	10
3.1 Obseg sredstev namenjenih za razvojno pomoč	11
3.2 Geografska in vsebinska usmerjenost sredstev razvojne pomoči	12
3.3 Upoštevanje temeljnih načel evropske razvojne politike	13
3.3.1 Načelo komplementarnosti in delitev dela	13
3.3.2 Načelo skladnosti	14
3.3.3 Načelo koordinacije	14
4 IZZIVI RAZVOJNIH POLITIK NOVIH DRŽAV ČLANIC	14
4.1 Doseganje mednarodno sprejetih zavez in kvalitetne pomoči	15
4.2 Pomanjkljivosti institucionalnega značaja	16
4.3 Pravni okvir	18
4.4 Sodelovanje med Vlado in nevladnimi organizacijami	18
4.5 Osveščenost družbe	19
SKLEP	20
LITERATURA IN VIRI	23
PRILOGE	

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Delež BND namenjenega za razvojno pomoč v letih 2006 in 2007 – »stare« države članice</i>	<i>9</i>
<i>Slika 2: Geografska porazdelitev razvojne pomoči EU -leto 2007 (v %)</i>	<i>9</i>
<i>Slika 3: Vsebinska porazdelitev razvojne pomoči EU - leto 2007 (v %).....</i>	<i>10</i>
<i>Slika 4: Delež BND NMS za ODA v letih 2006 in 2007 (v %).....</i>	<i>11</i>

KAZALO PRILOG

<i>PRILOGA A: Seznam kratic</i>	<i>1</i>
<i>PRILOGA B: Seznam DAC držav prejemnic ODA</i>	<i>2</i>
<i>PRILOGA C: Pregled politik razvojnega sodelovanja NMS</i>	<i>3</i>
<i>PRILOGA D: Shematični prikaz geografske usmerjenosti razvojne pomoči NMS</i>	<i>7</i>

UVOD

Izkoreniti revščino do leta 2015. To je zgodovinska obljuba, h kateri so se ob prelomu tega tisočletja zavezali voditelji 189 držav – bogatih in revnih – ob podpisu Deklaracije tisočletja (angl. *Millenium Declaration*). Kljub optimizmu in želji po napredku pa zmanjševanje razkoraka med revnimi in bogatimi ter doseganje razvojnih ciljev tisočletja¹ predstavlja izziv za celotno mednarodno skupnost. V skrajni revščini, z manj kot 1 ameriškim dolarjem na dan, živi 1,2 milijarde ljudi, to je vsak peti prebivalec sveta. Vsak dan zaradi lakote umre 24.000 ljudi. Več kot sto milijonov otrok nima dostopa do šole (Human Development Reports, 2008, str. 25–6). Da bi obvladale in omilile težave, s katerimi se vsak dan soočajo države v razvoju (v nadaljevanju DVR), razvite države usmerjajo finančno in ekonomsko pomoč skozi mehanizme razvojnega sodelovanja ter na tak način skušajo prevzeti odgovornost za probleme globalnega razvoja.

Evropska unija (v nadaljevanju EU) je skupaj s svojimi članicami največji donator na področju razvoja, saj prispeva več kot polovico globalne uradne razvojne pomoči, pri čemer kot prednostno področje opredeljuje afriško celino, kot osrednji cilj pa postavlja odpravo revščine v kontekstu trajnostnega razvoja. Širitev EU iz 15 na 27 držav Srednje in Vzhodne Evrope² je na področje razvojne politike vnesla novo dinamiko ter sprožila vprašanja o njenih morebitnih učinkih na bodoče usmeritve evropske razvojne politike, o zmožnostih sledenja NMS obveznostim, ki izhajajo iz članstva EU, ter predvsem o vplivih na cilje ter strateške in geografske usmeritve evropske razvojne politike.

Cilj diplomskega dela je preučiti značilnosti razvojnih politik NMS ter pokazati:

- ali je širitev EU vplivala na strateške in geografske usmeritve evropske razvojne politike;
- kako je širitev vplivala na krepitev temeljnih načel razvojnega sodelovanja EU (skladnost politik za razvoj, komplementarnost in koordinacija);
- kateri so drugi potencialni vplivi oziroma posledice širitve EU na njeno politiko razvojnega sodelovanja;
- s katerimi izzivi se soočajo NMS pri vzpostavljanju in oblikovanju politik razvojnega sodelovanja in na kakšen način se EU odziva na le-te.

V diplomskem delu bom preverila sledeči **hipotezi**:

1. Nove države članice večino razvojne pomoči usmerjajo v njim sosednje države oziroma države kandidatke za vstop v EU, pri podeljevanju le-te pa izhajajo iz strateških nacionalnih interesov.

¹ Razvojni cilji tisočletja (v nadaljevanju MDG) so: (1) izkoreniti revščino in lakoto; (2) doseči splošno osnovno izobrazbo; (3) promovirati enakopravnost med spoloma in dati več moči ženskam; (4) zmanjšati smrtnost otrok; (5) izboljšati zdravje mater; (6) boriti se proti HIV/AIDS, malariji in ostalim boleznim; (7) zagotoviti znosnost okolja; (8) razviti svetovno razvojno partnerstvo (United Nations Millenium Declaration, 2000).

² Države, ki so se EU pridružile v letih 2004 in 2007, bom v diplomskem delu označila z izrazom nove države članice (v nadaljevanju NMS).

2. Nove države članice še nimajo v celoti vzpostavljenih pravnih, institucionalnih ali političnih osnov za vključevanje načel razvojne politike EU v svoje razvojne politike, zato je splošna raven izvajanja slaba.

Diplomsko delo bo temeljilo na proučevanju primarnih in sekundarnih virov ter analizi in interpretaciji uradnih statističnih podatkov. Na slednje se bom naslonila predvsem pri analizi obsega in usmerjanja sredstev razvojne pomoči NMS. Ker je področje oblikovanja razvojnih politik pred NMS postavilo številne izzive, katerih učinki se odražajo tudi na evropski ravni, bom le-te skušala predstaviti s študijami primerov posameznih držav.

Diplomsko delo je sestavljeno iz štirih poglavij. V prvem poglavju bom opredelila pojem in pomen razvojne pomoči. Nadaljevala bom s predstavitvijo obveznosti in zahtev na področju evropske razvojne politike ter njenih geografskih in strateških usmeritev v drugem poglavju. Tretje poglavje bo namenjeno predstavitvi razmer v NMS, geografskih in strateških usmerjenosti politik razvojnega sodelovanja NMS ter učinkov slednjih na celotno evropsko razvojno politiko. V četrtem poglavju bom pokazala, s katerimi izzivi se pri oblikovanju razvojnega sodelovanja srečujejo NMS in kako ter s kakšnimi ukrepi na te odgovarja EU. Diplomsko delo bom zaključila s sklepnimi ugotovitvami, preverjanjem predhodno zastavljenih hipotez in predlogi za nadaljnji razvoj politik mednarodnega razvojnega sodelovanja NMS.

Nastajanje diplomskega dela so spremljale določene omejitve. Prvič, NMS se po večini s področjem razvojnega sodelovanja ukvarjajo le nekaj let, bolj intenzivno pa v zadnjih letih po vstopu v EU, zaradi česar sem se pri pisanju srečevala s pomanjkanjem primarnih in sekundarnih virov. Drugič, podatki o obsegu, strukturi in usmerjenosti razvojne pomoči NMS so velikokrat nesistematični, ne celoviti in ne sledijo metodologiji Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, v nadaljevanju OECD).

1 RAZVOJNA POMOČ

1.1 Opredelitev razvojne pomoči

Sodobno mednarodno skupnost še vedno zaznamujejo razmerja prevlade in odvisnosti ter razvitosti in nerazvitosti, kar se še posebej odraža v odnosu med t. i. svetovnim Severom in svetovnim Jugom (Benko, 1997, str. 210). Z namenom da bi zmanjšala razkorak med razvitimi in nerazvitimi državami in izpolnila svoje moralne obveze do DVR, mednarodna skupnost že desetletja podeljuje razvojno pomoč.³ Navkljub ogromnemu obsegu podeljene razvojne pomoči in njeni pomembnosti za delovanje mednarodne skupnosti, še posebej DVR,

³ Leta 2006 je uradna razvojna pomoč (angl. *Official Development Assistance*, v nadaljevanju ODA) obsegala 104,4 milijarde ameriških dolarjev oziroma 0,31 odstotka bruto nacionalnega dohodka (v nadaljevanju BND) držav članic Odbora za razvojno pomoč (angl. *Development Assistance Committee*, v nadaljevanju DAC). V letu 2007 se je obseg ODA glede na leto poprej povečal za 2 odstotka ter je znašal 103,5 milijarde ameriških dolarjev (ta znesek ni vseboval sredstev namenjenih odpisu dolgov) (OECD, 2009, str. 1).

pa v literaturi nemalokrat zasledimo nedoslednosti pri opredeljevanju le-te. Nekateri avtorji pri opredelitvi uporabljajo pojem gospodarska pomoč, drugi zunanja pomoč, tretji govorijo o mednarodni pomoči, spet nekateri pa o razvojnem sodelovanju oziroma partnerstvu (Burnell, 1997, str. 1). Da bi se izognile teoretičnim razhajanjem in težavam pri opredeljevanju ODA, države sledijo konceptu, ki ga je vzpostavila OECD. OECD-jeva opredelitev, klasifikacije in metodologija sistema ODA so danes v svetu sprejete kot tisti metodološki okvir, ki ga mora spoštovati vsaka država pri vzpostavljanju svojega nacionalnega sistema mednarodnega razvojnega sodelovanja (Mrak, Bučar & Kamnar, 2007a, str. 51).

Institucionalno definicijo ODA, ki je danes splošno sprejeta, je leta 1969 oblikoval DAC⁴ pri OECD (Burnell, 1997, str. 4). Definiral⁵ jo je kot mednarodne tokove kapitala v države in pokrajine na seznamu OECD DAC prejemnikov pomoči (glej prilogo B) ter kot prispevke mednarodnim razvojnim organizacijam, ki jih dajejo uradne agencije, vključujoč državne in lokalne oblasti ter izvršne agencije (t. j. njihov vir je javni sektor), pri čemer so ti prispevki (i) osredotočeni na spodbujanje gospodarskega razvoja in blaginje v državah prejemnicah in (ii) če gre za posojila, so dana po koncesijskih pogojih, kar pomeni, da vsebujejo stopnjo finančne pomoči, ki ni manjša od 25 odstotkov (OECD, 2007, str. 6).

Glavna instrumenta ODA sta (i) donacija (angl. *grant*), ki je dana v obliki finančne pomoči ali v obliki naturalij in je država prejemnica ni dolžna povrniti (v to kategorijo sodi tudi odpis dolgov in določenih stroškov pri izvajanju programov ODA) in (ii) koncesijsko posojilo, ki je dano po koncesijskih pogojih in ga je država prejemnica dolžna povrniti (OECD, 2007, str. 6, 10). Med instrumente ODA sodi tudi tehnična pomoč (v obliki samostojnega tehničnega sodelovanja ali tehničnega sodelovanja povezanega z investicijskimi projekti), ki se nanaša na prenos znanja v obliki podpore znanstvenega osebja, izobraževanja in usposabljanja, raziskav in podobnih dejavnosti (OECD, 2007, str. 15). Takšne oblike sodelovanja pomembno podpirajo proces reform v DVR, saj ob odsotnosti primerno kvalificiranega domačega kadra delujejo na izpostavljenih in kritičnih področjih ter s tem spodbujajo učinkovitejšo porabo direktnih finančnih sredstev (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2006, str. 1).

Pomoč je lahko torej v obliki denarnih nakazil in finančnih kreditov, materialne protivrednosti (npr. pomoč v hrani), tehnične pomoči in tehničnega sodelovanja ali pa je humanitarne narave. V porastu je tudi splošna programska pomoč, ki predstavlja finančno podporo za

⁴ DAC, ki je bil ustanovljen leta 1961, je osrednji forum oziroma telo glavnih držav donatoric, ki se s skupnim delovanjem zavzemajo za trajnostni razvoj. Pri svojem delovanju se osredotoča na dve ključni področji: (i) kako ODA prispeva k sposobnosti vključevanja DVR v globalno ekonomijo in (ii) kako povečati sposobnost ljudi, da izstopijo iz revščine in se v celoti vključijo v družbo. Njegove ključne naloge so: sprejemanje usmeritev razvojnih politik držav donatoric; periodični pregledi in koordinacija razvojnih aktivnosti držav članic; izmenjava mnenj o ODA; ter statistično zajemanje tokov ODA (OECD, 2008a). Države članice DAC so Avstralija, Avstrija, Belgija, Kanada, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Japonska, Luksemburg, Nizozemska, Nova Zelandija, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska, Švica, Velika Britanija, Združene države Amerike ter Evropska komisija. Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka ter Razvojni program Združenih narodov (angl. *United Nations Development Programme*, v nadaljevanju UNDP) imajo status stalnega opazovalca (OECD, 2008b).

⁵ Definicija je povzeta po Smernicah za poročanje DAC – *DAC Statistical Reporting Directives*, katere je izdal OECD DAC 6. aprila 2007.

plačilne bilance in/ali proračune posamezne države ter hkrati predstavlja premik od specifičnih oblik projektne pomoči (Burnell, 1997, str. 7). Na pomenu vedno bolj pridobiva tudi pomoč v obliki odpisa dolgov ter podpore sektorskim politikam, pri čemer se upoštevajo vprašanja dobrega upravljanja (Mavko, 2006, str. 27).

1.2 Bilateralna pomoč

Bilateralna pomoč zajema transakcije, ki jih nudijo posamezne države donatorice neposredno državi prejemnici, transakcije nacionalnih in mednarodnih nevladnih razvojnih organizacij (v nadaljevanju NVO) DVR in druge transakcije povezane z vprašanji mednarodnega razvoja (npr. subvencije, prestrukturiranje dolga, administrativni stroški idr.) (OECD, 2007, str. 6). Ključnega pomena pri bilateralni pomoči je možnost nadzora nad porabo sredstev, saj imajo države (za razliko od programov multilateralne pomoči) diskrecijo odločanja o obsegu danih sredstev, njihovem namenu (geografskem in sektorskem), pogojih porabe, poročanju o porabi ter drugih relevantnih elementih (Mavko, 2006, str. 8). Prednosti bilateralne pomoči so vzpostavitev neposrednega in tesnejšega odnosa med donatorico in prejemnico, učinkovitejša tehnična pomoč ter izgradnja institucij in zaupanja. Države donatorice pri izboru držav prejemnic pomoči upoštevajo kulturne, zgodovinske in jezikovne vezi, s čimer prispevajo k učinkovitejši identifikaciji dejanskih potreb DVR in k doseganju boljših rezultatov programov pomoči. Ena od prednosti bilateralne pomoči je tudi (običajna) prisotnost predstavnikov države donatorice na terenu, kar zagotavlja boljši pregled nad porabo sredstev. Vendar prednosti bilateralne pomoči za države prejemnice lahko kmalu izgubijo na pomenu, saj jih lahko države donatorice omejijo s svojimi motivi.⁶ Bilateralna pomoč je namreč še posebej dovzetna za manipuliranje (Russett & Starr, 1996, str. 273), saj je po Benku (1997, str. 266–7) običajno njen cilj ustvariti ugodno mednarodno ekonomsko okolje za tistega, ki pomoč daje. Donatorice torej lahko svojo pomoč »vežejo« in s tem pričakujejo določene ekonomske ali politične »protiusluge« (Bučar & Udovič, 2007, str. 847).

1.3 Multilateralna pomoč

OECD v Smernicah za poročanje DAC (OECD, 2007, str. 6) multilateralno pomoč opredeli kot prispevke države donatorice mednarodni agenciji, instituciji ali organizaciji (ali skladu, ki ga upravlja institucija), ki se v celoti ali delno ukvarja z vprašanji razvoja ter je sposobna združiti prispevke držav na način, da izgubijo svojo nacionalno identiteto in postanejo integralni del lastnih sredstev organizacije.⁷ Osrednja specializacija multilateralne pomoči je promocija in podpora gospodarskim reformam v DVR, katerih glavni cilj je vzpostavitev okolja in politik ugodnih za gospodarsko rast. V državah članicah EU največji del tovrstne pomoči predstavljajo vplačila v proračun EU in Evropski razvojni sklad (v nadaljevanju

⁶ Po Leisinger-ju (1999, str. 11) so najpogostejši motivi držav za dodeljevanje razvojne pomoči nadomestila za izkoriščanje v času kolonializma, politični motivi, ekonomski motivi ter humanitarni in etični motivi. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da je nudenje razvojne pomoči investicija v prihodnost, saj težave, s katerimi se danes soočajo DVR, lahko prav kmalu postanejo težave razvitih držav (Mavko, 2006, str. 5).

⁷ Podrobnejši seznam multilateralnih donatorjev z dne 8. junija 2007 je dosegljiv v prilogi 2 Smernic za poročanje DAC (OECD, 2007).

EDF)⁸ (Europa, 2007a). Ključna prednost multilateralne pomoči je njena politična neodvisnost, saj multilateralni donatorji z nudenjem pomoči ne »vežejo« držav prejemnic. Vendar so, po mnenju Burnell-a (1997, str. 167), domneve o politični neodvisnosti neosnovane. Posamezne države donatorice namreč na ta način lažje ščitijo svoje zunanjepolitične interese, saj jih skrijejo za mednarodnim značajem multilateralnih institucij.⁹ Med prednosti multilateralne pomoči štejemo tudi dolgoletne izkušnje ter znanja na področju izvajanja razvojnih projektov in njihovo večjo učinkovitost. Glavni omejitvi multilateralnih institucij pa sta, da vsak program pomoči potrebuje odobritev vlade države prejemnice, kar lahko do določene stopnje zavira razvoj DVR ter da tovrstni programi namesto civilne družbe krepijo vlade (Congressional Budget Office, 1997, str. 36–7).

2 POLITIKA RAZVOJNEGA SODELOVANJA EVROPSKE UNIJE

Skupna razvojna politika EU je v zadnjih letih postala ena izmed najbolj uspešnih politik na evropski ravni. Danes tako EU kot celota zagotavlja več kot 60 odstotkov svetovne ODA¹⁰, s čimer znatno prispeva k hitrejšemu in učinkovitejšemu doseganju MDG (European Commission, 2008a, str. 4).

2.1 Pravna podlaga evropske razvojne politike

Pravno podlago¹¹ je evropska razvojna politika dobila leta 1993, ko je v veljavo stopila Pogodba o Evropski uniji (v nadaljevanju PEU), ki je opredelila cilje in načela politike razvojnega sodelovanja EU (Brown & O'Connor, 1996, str. 105). PEU tako v 130u. členu (177. člen Amsterdamske pogodbe) izpostavlja pomembno načelo dopolnjevanja v mednarodnem razvojnem sodelovanju, saj določa, da »/politika Skupnosti na področju razvojnega sodelovanja dopolnjuje politike držav članic/«, pri čemer so njeni cilji (i) pospeševanje trajnostnega gospodarskega in družbenega razvoja DVR, zlasti najmanj razvitih držav; (ii) spodbujanje učinkovitega in postopnega vključevanja DVR v svetovno gospodarstvo; (iii) boj proti revščini v DVR; ter (iv) utrjevanje demokracije in vladavine prava ter spodbujanje spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Omenjeni člen prav tako določa, da morajo biti razvojni cilji vključeni v izvajanje vseh drugih politik, ki bi lahko vplivale na DVR (PEU, 130v. čl.).

⁸ EDF so petletni finančni protokoli, ki jih EU sklepa s skupino držav Afrike, Karibov in Pacifika (v nadaljevanju AKP). Sredstva EDF so namenjena izključno financiranju razvoja teh držav, pa tudi t. i. čezmorskih držav in ozemelj, ki so z EU povezana zaradi posebnega odnosa, ki ga imajo z nekaterimi njenimi članicami. Se ne financira iz proračuna EU, višino sredstev na državo za vsakih pet let pa določijo na podlagi bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) in zgodovinskih vezi z AKP državami (European Commission 2002, 9). Danes je v veljavi deseti EDF (velja med leti 2008–2013), ki obsega 22.683 milijonov evrov (v nadaljevanju EUR) (Europa, 2007a).

⁹ Tudi razvojna pomoč EU, ki je nekoč veljala za model politične nevtralnosti in se ni vmešavala v notranje zadeve države prejemnice, postaja vse bolj politična (Burnell, 1997, str. 170).

¹⁰ Po podatkih OECD se bi naj delež EU kot globalne donatorice ODA do leta 2010 povečal na 65 odstotkov (CONCORD, 2008, str. 7).

¹¹ Začetke oblikovanja evropske razvojne politike lahko zasledimo že ob podpisu Rimske pogodbe leta 1957. Kljub razvojnim prizadevanjem pa se je prava pravna podlaga razvojnega sodelovanja EU oblikovala relativno pozno, saj med članicami ni bilo soglasja o nujnosti zmanjševanja revščine (Brown & O'Connor, 1996, str. 105).

PEU ne postavi zgolj pravnih temeljev za razvojno sodelovanje, temveč tudi tri ključna načela le-tega (gre za t. i. tri c-je) (Bučar & Udovič, 2007, str. 850):

- **komplementarnost** (angl. *complementarity*) razvojnega sodelovanja: razvojna politika je postala deljena pristojnost EU, saj so države članice na Evropsko komisijo (v nadaljevanju EK) prenesle v upravljanje pomemben delež svojega razvojnega sodelovanja, a hkrati še naprej upravljajo bilateralne razvojne programe pomoči, ki lahko imajo drugačne politične in strateške pristope. Zato je pomembno, da med državami članicami in EU obstaja jasna delitev dela;
- **koordinacija** (angl. *coordination*): temelji na redni in celoviti izmenjavi informacij in posvetovanjih med institucijami EU in državami članicami o politiki in programih razvojnega sodelovanja;
- **skladnost politik** (angl. *coherence*): je eno od ključnih, vendar najtežje izvedljivih načel, saj se v praksi razvojni cilji nemalokrat podredijo gospodarskim interesom držav članic.

Pogodba iz Nice (2003) ohranja določila prejšnjih pogodb in dodaja naslov XXI: Gospodarsko, finančno in tehnično sodelovanje s tretjimi državami. V členu 181a določa, da mora »/S/kupnost po svojih zmožnostih izvajati ukrepe gospodarskega, finančnega in tehničnega sodelovanja s tretjimi državami. Ti ukrepi morajo biti usklajeni z ukrepi, ki jih izvajajo države članice in skladni z razvojno politiko Skupnosti.«

Zgoraj obravnavane pogodbe določajo cilje in načela politike razvojnega sodelovanja EU ter države članice pravno zavezujejo k njihovem spoštovanju. Veliko težo na oblikovanje razvojne politike EU in njenih članic pa imajo pravno nezavezujoči, vendar politično in moralno zavezujoči dokumenti EU, ki izhajajo iz zaveze po doseganju MDG.

2.2 Podlaga evropske razvojne politike v preostalih dokumentih

Smernice evropske razvojne politike je začrtala mednarodna konferenca o financiranju razvoja leta 2002 v Monterrey-u in iz nje sledeče Poročilo mednarodne konference o financiranju za razvoj. Temeljni del poročila se nanaša na sprejetje Monterreyskega soglasja (angl. *Monterrey Consensus*), ki določa smernice za financiranje razvoja in države poziva k povečanju deleža ODA tako, da bodo dosegle raven 0,7 odstotka BND.¹² Države so se prav tako zavezale, da bodo za zmanjševanje revščine in lakote v svetu uredile financiranje na javni in privatni ravni, zagotovile učinkovitost in skladnost makroekonomskih politik, povečale neposredne tuje investicije, trgovino z DVR ter finančno in tehnično pomoč (United Nations, 2002). Ta določila so leta 2005 služila kot osnova za sprejetje zavez na ravni EU ter vplivala na splošno ravnanje držav na področju evropske razvojne politike (Pliberšek, 2007, str. 18).

¹² Pripravljenost za čimprejšnje povečanje deleža pomoči na 0,7 odstotka BND so države članice EU potrdile že v Zaključkih Sveta za splošne zadeve, 11. marca 2002, v okviru priprav na Monterreysko konferenco (Pliberšek, 2007, str. 18).

Pomemben vpliv na potek razvojne politike EU ima tudi Pariška deklaracija o učinkovitosti pomoči (angl. *The Paris Declaration on Aid Effectiveness*) iz leta 2005, ki se vsebinsko nanaša predvsem na zaveze držav o povečevanju učinkovitosti, sodelovanja in harmonizaciji nudene pomoči, kar danes predstavlja pomemben temelj za oblikovanje smernic evropske razvojne politike. Poudarila je pomen usmerjanja ODA v skladu s primerjalnimi prednostmi držav oziroma v sodelovanju z drugimi donatorji ter s strukturirano delitvijo dela, ki bi preprečila prekomerno drobitev pomoči. NMS bodo v skladu s smernicami Pariške deklaracije kot novi donatorji svojo razvojno politiko gradile na: (i) prenašanju izkušenj na področju upravljanja tranzicije; (ii) omejitvi na določeno število sektorjev oziroma tematik podeljevanja ODA (glede na višino razpoložljivih finančnih sredstev, geografsko in sektorsko strokovnost ter oceno partnerske države¹³); (iii) transparentnem delovanju in razvijanju nacionalnih kazalcev za preučevanje razmer in ocenjevanje napredka v partnerski državi; (iv) razvijanju instrumentov za razdeljevanje pomoči, ki so usmerjeni v dolgoročne učinke in omogočajo potrebne reforme; in (v) prizadevanju za ozaveščanje in izobraževanje svojih državljanov glede razvojnih vprašanj (Bučar & Udovič, 2007, str. 853–4).

Najpomembnejši razvojni dokument na ravni EU je Evropsko soglasje o razvoju (angl. *European Consensus on Development*, v nadaljevanju ECD). Dokument je še posebej pomemben, ker prvič v petdesetih letih razvojnega sodelovanja določa okvir skupnih ciljev, vrednot in načel (European Commission, 2007a), za ključni element pa postavi učinkovitost pomoči. Za osrednji cilj postavlja odpravo revščine v kontekstu trajnostnega razvoja (ECD, 2005, 11. čl.), kot skupne vrednote pa opredeli: (i) spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin; (ii) mir, demokracijo in dobro upravljanje; (iii) enakost med spoloma; (iv) vladavino prava, solidarnost in pravičnost (ECD, 2005, 13. čl.). Države članice naj bi se pri doseganju ciljev in vrednot razvojne politike ravnale v skladu z naslednjimi načeli: (i) lastništvo in partnerstvo (DVR so primarno odgovorne za oblikovanje in izvajanje lastne razvojne strategije in programov); (ii) poglobljeni politični dialog med državami članicami in institucijami EU; (iii) udeležba civilne družbe; (iv) enakost med spoloma; (v) odzivanje na probleme v t. i. krhkih državah (ECD, 2005, 14.–22. čl.). Pomemben del ECD predstavlja časovnica povečevanja deleža ODA/BND, katero je sprejel že Svet EU maja 2005 (Council of the EU, 2005, str. 3) in predstavlja dodaten korak EU k implementaciji razvojne politike (Bučar & Udovič, 2007, str. 850). »Stare« države članice so se zavezale, da bodo delež ODA do leta 2010 povečale na 0,56 odstotka BND (66 milijonov EUR), do leta 2015 pa na 0,7 odstotka BND. NMS naj bi za ODA do leta 2010 namenile 0,17 odstotka BND, do leta 2015 pa bi ta delež povečale na 0,33 odstotka BND (ECD, 2005, 23. čl.). Sredstva ODA bo EU dodeljevala najmanj razvitim državam in državam s srednjim dohodkom, prednost pa bodo imele države z najnižjim oziroma nizkim dohodkom, hkrati pa bo več kot polovica vse pomoči namenjena afriški celini. Sredstva bodo dodeljena v skladu z načelom koncentracije ter potrebami in dejanskim stanjem v državah prejemnicah (ECD, 2005, 66. čl.).

¹³ Z izrazom partnerske države označujem države prejemnice razvojne pomoči.

Leta 2006 je EK sprejela tri dokumente oziroma sporočila, ki tvorijo »paket učinkovitosti pomoči« (angl. *aid effectiveness package*),¹⁴ v katerem je predlagala akcijski načrt za izboljšanje učinkovitosti, skladnosti in učinkov ODA z devetimi časovno omejenimi ukrepi, ki naj bi jih skupaj izvajale EK in države članice (Europa, 2007b). Med cilji teh sporočil Bučar in Udovič (2007, str. 852) izpostavljata: (i) oblikovanje skupnega okvira za načrtovanje ODA z opisi profilov držav, s splošno analizo razmer, z matrico donatorjev in politik EU; (ii) delitev dela¹⁵ med donatorji, ki bo temeljila na primerjalnih prednostih posameznega donatorja; in (iii) povečevanje skupnih aktivnosti EU preko sofinanciranja.

Ker se evropska razvojna politika v zadnjih letih sooča z negativnimi trendi (obseg ODA se je iz 47,7 milijarde EUR v letu 2006 znižal na 46,1 milijarde EUR v letu 2007 in tako padel iz 0,41 odstotka na 0,38 odstotka BND (OECD, 2008c)), mora EU zdaj bolj kot nikoli prej izkoristiti svoj politični položaj in povečati obseg ODA ter izboljšati njeno učinkovitost, oblikovati konsistentne razvojne politike in s tem ustvariti dinamiko, ki bo privedla celotno mednarodno skupnost k ukrepanju in doseganju MDG (European Commission, 2008c, str. 4). S tem namenom je EU oblikovala naslednja priporočila: (i) več denarja (države naj za lažje doseganje zavez v okviru ECD pripravijo realni večletni finančni načrt, oblikujejo večletne strategije razvojnega sodelovanja ter programe plačil); (ii) zagotavljanje večje učinkovitosti pomoči; (iii) izboljšanje skladnosti politik za razvoj; in (iv) pomoč trgovini (do leta 2010 bi EU morala nameniti 2 milijardi EUR na leto za tehnično pomoč v trgovini, s posebnim poudarkom na pomoči državam AKP) (European Commission, 2008c, str. 6–12). Ob aktivnem izvajanju zgoraj omenjenih mehanizmov ter celotne razvojne politike držav članic so po mnenju Evropskega sveta (European Council, 2008, str. 16), MDG še vedno dosegljivi.

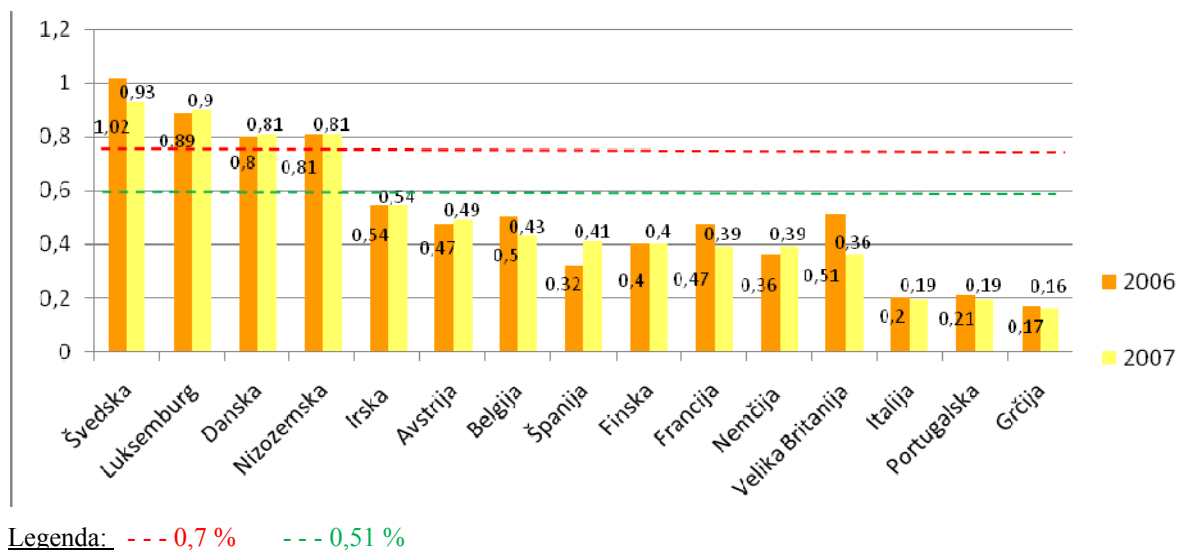
2.3 Višina in usmeritve razvojne politike EU

EU je nedvomno vodilni globalni donator razvojne pomoči. Na nominalni ravni k skupni evropski razvojni pomoči največ prispevajo Velika Britanija, Francija in Nemčija (European Commission, 2008d), na relativni ravni pa prednjačijo skandinavske države in države Beneluksa. Slednje tudi že dosegajo zaveze o povečevanju deleža ODA, kar nenazadnje kaže na visoko osvečenost javnosti v teh državah glede položaja in potreb najrevnejših držav sveta (CONCORD, 2008, str. 7).

¹⁴ Paket učinkovitosti pomoči tvorijo naslednja sporočila EK: (1) Sporočilo Komisije: Pomoč EU: nuditi več, hitreje in bolje; (2) Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu: Okrepiti evropski vpliv: Skupni okvir za izdelavo državnih strateških dokumentov in skupno večletno načrtovanje; (3) Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu: Financiranje za razvoj in učinkovitost pomoči – Izzivi večanja obsega pomoči v obdobju 2006–2010 (Europa, 2007b).

¹⁵ Koncept delitve dela je postal osrednji mehanizem EU za doseganje večje učinkovitosti podeljevanja ODA. V Zaključkih o smernicah EU glede komplementarnosti in delitve dela, sprejetih v oktobru 2006, so se države članice zavezale, da bodo svojo udeležbo omejile na določeno število področij v posamezni partnerski državi; da bodo izvajale skupni programski okvir; ter da bodo partnerske države spodbudile, da izrazijo jasna stališča o primerjalnih prednostih donatoric ter o načinu, s katerim bi dosegli komplementarnost na stopnji države in področja. (Council of the EU, 2006, str. 3–5). Tovrsten koncept delitve dela je dobil načelno podporo vseh držav članic EU, v praksi pa je postopoma začel delovati v času predsedovanja Nemčije, Portugalske in Slovenije (Bučar & Udovič, 2007, str. 853).

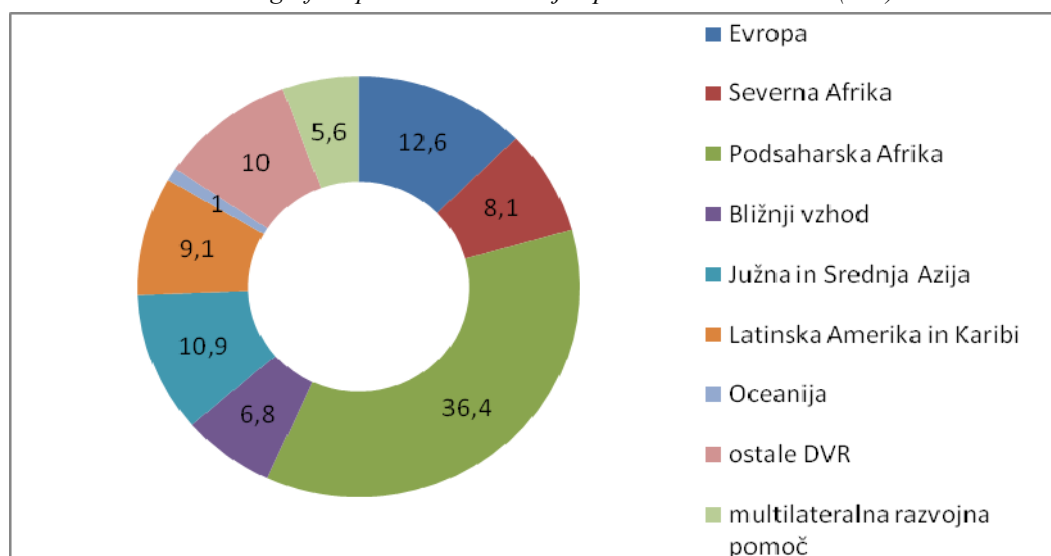
Slika 1: Delež BND namenjenega za razvojno pomoč v letih 2006 in 2007 – »stare« države članice

Vir: CONCORD, 2008, str. 7.

Geografsko prioriteto področje sodelovanja predstavljajo države AKP, pri čemer izstopajo predvsem afriške države, ki prejemo okoli polovice celotne pomoči. Znatno manjši delež EU namenja ostalim regijam – Bližnjemu vzhodu, Južni in Srednji Aziji, Vzhodni Aziji z Oceanijo, Latinski Ameriki in Karibom ter državam Zahodnega Balkana (European Commission, 2008a, str. 149).

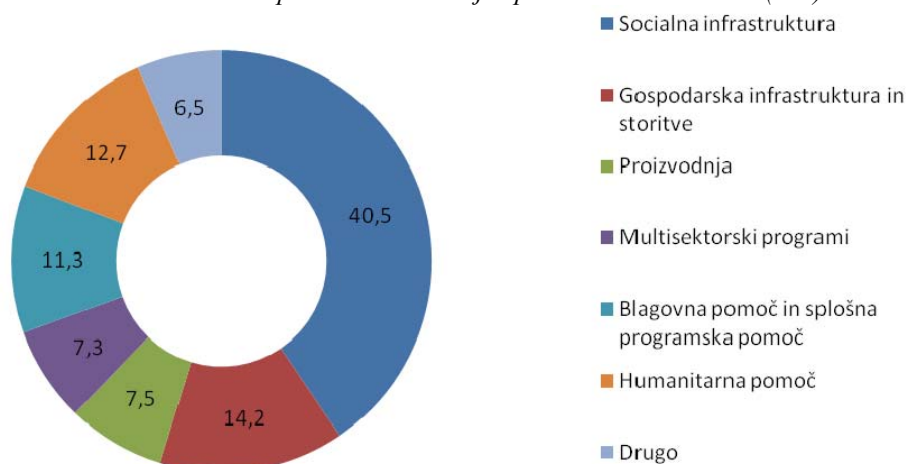
Slika 2: Geografska porazdelitev razvojne pomoči EU -leto 2007 (v %)

Vir: European Commission, 2008a, str. 149.

Vsebinska prioriteta področja EU predstavljajo izgradnja socialne infrastrukture (izobraževanje, zdravstvo, oskrba z vodo, populacijska politika, država blaginje), vlaganje v gospodarsko infrastrukturo in storitve (promet, komunikacije, energija) ter proizvodnja (kmetijstvo, industrija, trgovina in turizem) (European Commission, 2008a, str 165–6).

Slika 3: Vsebinska porazdelitev razvojne pomoči EU - leto 2007 (v %)

Vir: European Commission, 2008a, str. 165–6.

3 POLITIKA RAZVOJNEGA SODELOVANJA NOVIH DRŽAV ČLANIC EVROPSKE UNIJE

NMS so s članstvom v EU vstopile v klub donatoric razvojne pomoči. Kljub temu da so te države šele nedavno pridobile »uradni« status države donatorice, je zanimivo dejstvo, da večina NMS že ima izkušnje s podeljevanjem razvojne pomoči. Le-te segajo že v pre-tranzicijsko obdobje, ko so kot članice Sveta za vzajemno ekonomsko pomoč (angl. *Council of Mutual Economic Assistance* – COMECOM) podeljevale pomoč manj razvitim državam »na poti v socializem«, kar pomeni, da je bilo podeljevanje razvojne pomoči v tem obdobju pogojeno s politično in ideološko usmeritvijo države prejemnice (Bučar & Mrak, 2007, str. 4). Po mnenju Michaux-a ideološka in politična usmerjenost razvojne pomoči kaže, da takrat NMS niso imele razvite razvojne politike oziroma je bilo izvajanje le-te nesistematično in zato ne moremo govoriti o tradiciji razvojne pomoči NMS (Lightfoot, 2007, str. 2). Po koncu hladne vojne in s prehodom v tranzicijo so NMS iz političnih in tudi ekonomskih razlogov ukinile večino programov razvojne pomoči, hkrati pa jim je EU z namenom priprav na članstvo v EU ter predvsem za podporo procesa ekonomske preobrazbe namenjala pomoč preko programov PHARE (angl. *Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies*) (Lightfoot, 2007, str. 4–5). Kljub temu so nekatere države v obdobju tranzicije iz različnih motivov (humanitarni motiv kot odziv na vojne grozote na področju držav Zahodnega Balkana; članstvo v EU; zunanjepolitični in ekonomski interesi v sosednjih regijah in vzpostavljanje regionalne stabilnosti; delitev znanja pridobljenega v času tranzicije in pridruževanju EU) ponovno pričele podeljevati ODA (Bučar & Mrak, 2007, str. 5). Vendar je bil obseg ODA, ki so ga v tem obdobju podeljevale NMS neznaten, saj je znašal le 0,43 odstotkov vseh tokov ODA EU k DVR (Granell, 2005, str. 1).

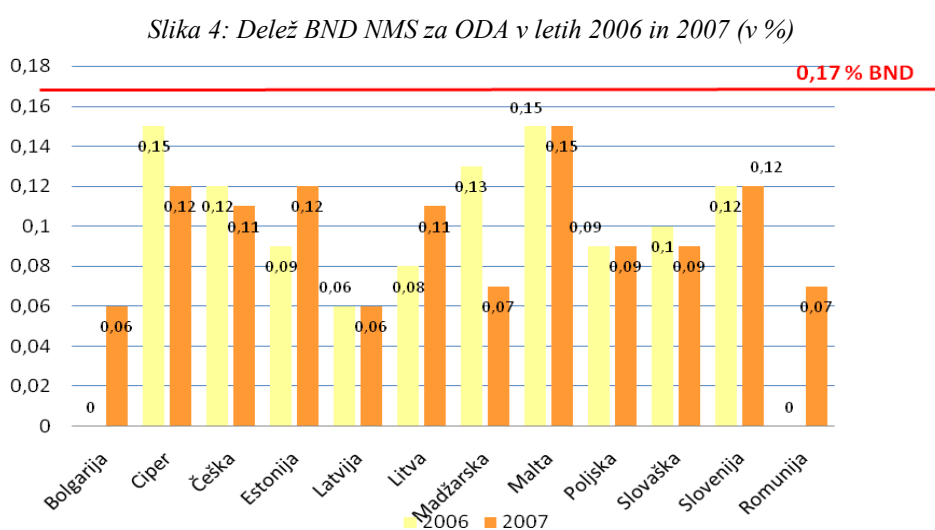
V času pogajanj za članstvo v EU področje politike razvojnega sodelovanja (obravnavano v Poglavju 26 – Zunanji odnosi) ni bilo deležno ustrezne pozornosti. Kljub temu pa je EU predpostavljala, da bodo bodoče NMS v nacionalno zakonodajo vključile evropski pravni red

ter usposobile upravne strukture za učinkovito delovanje sistema razvojnega sodelovanja (Bučar & Mrak, 2007, str. 5). Vendar so bile države pristopnice leto pred pristopom še vedno v procesu prehajanja od prejemnic do donatoric. Študija EK je pokazala, da so se NMS pri tem soočale (op. a. in se še soočajo) s številnimi težavami, in sicer (European Commission, 2003, str. 18–19):

- nizka naklonjenost vlade in javnosti k politiki razvojnega sodelovanja kot posledica pomanjkanja izobraževanja za razvoj in slabega sodelovanja z NVO;
- politika razvojnega sodelovanja se namesto na zmanjševanje revščine osredotoča na vprašanja regionalne stabilnosti in varnosti ter na vprašanja medsektorske narave (okolje in človekove pravice);
- države pristopnice in njihove NVO se pri podeljevanju pomoči predvsem osredotočajo na sosednje države, kjer so razvile strokovne primerjalne prednosti;
- upravna struktura ni usposobljena za upravljanje z visokimi zneski ODA in za izvajanje večje selektivnosti, obstaja pa splošni interes za dodeljevanje večstranske pomoči v proračun EU;
- pomanjkanje znanja za razvoj in primerno strokovno usposobljenih kadrov;
- omejena finančna sredstva zaradi krhke politične volje in javne podpore;
- javno mnenje bolj podpira humanitarno pomoč kot razvojno sodelovanje, nizka je tudi podpora vlade.

3.1 Obseg sredstev namenjenih za razvojno pomoč

S pristopom k EU leta 2004 se je delež ODA glede na BND povišal, predvsem zaradi prispevkov, ki so jih NMS pričele namenjati v evropski proračun (4,86 odstotkov celotnega prispevka za ODA).¹⁶ Zadnji razpoložljivi podatki kažejo, da so NMS v letu 2007 za ODA pomoč namenile 726 milijonov EUR, kar predstavlja 0,09 odstotkov njihovega skupnega BND (CONCORD, 2008, str. 12).¹⁷

Vir: CONCORD, 2008, str. 12.

¹⁶ Če so leta 2001 za ODA namenile od 0,01 do 0,13 odstotka BND (Granell, 2005, str. 7), se je ta v letu 2004 povečal na 0,04 do 0,18 odstotka BND (Bučar et al., 2007).

¹⁷ Podrobnejši pregled obsega ODA se nahaja v prilogi C.

Kljub povečanju obsega sredstev za ODA pa je nerealno pričakovati, da bodo NMS izpolnile sprejete zaveze (0,17 odstotkov BND do leta 2010 oziroma 0,33 odstotkov BND do leta 2015) (European Commission, 2008a, str. 12), še posebej zaradi tega, ker so razvojna vprašanja v teh državah še vedno drugotnega pomena in si po večini politične stranke ali druge osebnosti ne prizadevajo narediti koraka naprej (Granell, 2005, str. 7–8). Kako velik bo pa razkorak med dejanskim razmerjem ODA/BND NMS in barcelonskimi cilji, pa bo odvisno tudi od razmerja med dvostransko in večstransko pomočjo (Granell, 2005, str. 9). Po ocenah CONCORD-a (2008, str. 9) bo od NMS le Litva izpolnila zavezo 0,33 odstotkov BND do leta 2015 za ODA. Pet od dvanajstih NMS – Bolgarija, Madžarska, Latvija, Romunija in Slovaška pa bo moralo podvojiti ali celo potrojiti njen obseg, da bi dosegle raven 0,17 odstotkov BND.

3.2 Geografska in vsebinska usmerjenost sredstev razvojne pomoči

NMS, z izjemo Malte in Cipra, so skozi zadnje desetletje in pol prešle uspešno skozi proces politične in ekonomske tranzicije. Te izkušnje, če so pravilno integrirane v razvojne programe in politike, predstavljajo pomembno primerjalno prednost NMS (Bučar & Mrak, 2007, str. 13).

Geografski pregled držav, kamor NMS usmerjajo ODA, kaže, da NMS pri izboru držav prejemnic pomoči upoštevajo kulturne, zgodovinske in jezikovne vezi ter na tak način skušajo izkoristiti primerjalne prednosti, ki izhajajo iz poznavanja razmer v državi ter iz lastnih izkušenj tranzicije in procesa približevanja EU. NMS tako po večini kot prioritete države navajajo sosednje nečlanice EU in bivše države Sovjetske zveze, kjer so razvile neko strokovnost: na primer Poljska namenja večino ODA Ukrajini in Belorusiji (t. j. državam, kjer so prisotne poljske manjšine); baltske države Belorusiji in državam Južnega Kavkaza; Slovenija državam Zahodnega Balkana (Bučar & Mrak, 2007, str. 14). To dejstvo ni presenetljivo, tako zaradi geopolitične pomembnosti vzhodne meje kot tudi zaradi nacionalnih interesov NMS (za večino NMS so strateški interesi in varnost v vzhodno-evropski regiji ključni cilji oziroma interesi njihove zunanje politike). ODA je namreč eden pomembnejših instrumentov za ohranjanje regionalne stabilnosti, vključno z omejevanjem migracij iz vzhoda in zmanjševanjem učinkov konfliktov (Lightfoot, 2007, str. 8). V nasprotju državam s socialistično zgodovino in s tranzicijskimi izkušnjami, Malta in Ciper večina bilateralne ODA namenjata državam v severni Afriki in na Bližnjem vzhodu (Bučar & Mrak, 2007, str. 15). Podrobnejši pregled geografske usmerjenosti bilateralne ODA se nahaja v prilogi D.

Tovrstna geografska usmerjenost je sicer »v neskladju« z načeli evropske razvojne politike, saj ECD (2005) v 23. členu določa, da naj bo najmanj polovica povečanja ODA namenjena v Afriko, v 60. členu pa države članice zavezuje, da po načelu koncentracije bilateralna sredstva namenijo najmanj razvitim državam po seznamu OECD DAC prejemnikov ODA. Nekateri teoretiki tako domnevajo, da je širitev¹⁸ EU leta 2004 in 2007 spodbudila strahove, da je

¹⁸ Grilli trdi, da je edina razpoznavna konstanta v labirintu spreminjajočih se regionalnih vezi EU ohranjanje afriških držav kot prioritete pri podeljevanju ODA. Vendar bi podobno kot prejšnje širitve tudi širitvi v 2004 in 2007 lahko vplivale na spremembo le-te (npr. širitev EU leta 1973 je dala poudarek na britanske kolonije, širitev leta 1986 pa je fokus podeljevanja ODA usmerila na Latinsko Ameriko) (Lightfoot, 2007, str. 7).

lahko položaj držav AKP kot največjih prejemnic ODA ogrožen. NMS imajo namreč z državami AKP le skope zgodovinske povezave in jih ne uvrščajo med zunanjepolitične prioritete (Lightfoot, 2007, str. 8) (razen na Poljskem, Madžarskem in Češkem).

Vendar to ne pomeni, da NMS ne spoštujejo zavez na ravni EU, saj imajo med svojimi prioritetnimi državami države z nizkim (npr. Kirgizija, Vietnam) in srednje nizkim dohodkom (npr. Moldavija, Gruzija, Ukrajina, Irak) - t. j. države »bližnje soseske«, ki so po 61. členu ECD (2005) za EU strateškega pomena in se pogosto srečujejo s podobnimi težavami kot najmanj razvite države. NMS lahko tukaj prispevajo v obliki bilateralnih projektov (v obliki usposabljanja in svetovanja na področju demokratizacije, tržne liberalizacije ter prilagajanja pravnega, institucionalnega in regulativnega okvira standardom EU) zaradi svoje strokovnosti in na tak način utrdijo politiko EU do teh držav. EU ima namreč neposreden interes po politični in ekonomski stabilnosti v sosedskih državah, zato je z njimi sklenila partnerske in pridružitvene sporazume, za ODA prejemnike pa skupni dolgoročni okvir (Lovitt & Rybková, 2007).

Vsebinsko politike vseh NMS izhajajo iz MDG, a k doseganju teh zaradi omejenih institucionalnih in kadrovskih kapacitet prispevajo večinoma zgolj skozi multilateralne kanale (Bučar & Mrak, 2007, str. 13). Če pogledamo bližje, vidimo, da večina NMS pri izvajanju svojih razvojnih aktivnosti posebno pozornost namenja promociji demokracije, pravne države in človekovih pravic (Lovitt & Rybková, 2007). Še vedno pa se med NMS pojavljajo težave pri doseganju vsebinskih prioritetenih področij ODA na ravni EU (opredeljene v 71. členu ECD (2005)).¹⁹

3.3 Upoštevanje temeljnih načel evropske razvojne politike

3.3.1 Načelo komplementarnosti in delitev dela

Izboljšanje delitve dela med donatorji predstavlja danes temeljni izziv za doseganje učinkovitega razvojnega sodelovanja (Mürle, 2007, str. 1), saj je ključnega pomena pri zmanjševanju transakcijskih stroškov koordinacije in medsebojne usklajenosti donatorjev, pri usklajevanju usmerjanja pomoči v sektorsko in geografsko t. i. »zapuščene« države (angl. *aid orphans*) in pomeni temeljni korak naprej pri doseganju učinkovite ODA (Bučar, Marques, Pliberšek & Mešič, 2007, str. 1).

Da bi NMS pri podeljevanju ODA delovale učinkovite, bi morale v izbor prioritetenih držav vključiti »zapuščene« države in države, ki prav tako prejemajo malo ODA, zlasti zaradi svoje institucionalne in politične neustreznosti. Vendar so zgolj štiri NMS (Ciper, Češka, Malta in Slovaška) svoje prioritete države izbrale iz seznamov omenjenih skupin (glej prilogi C in D), le Malta pa pomoč usmerja v več kot eno »zapuščeno« državo. Nasprotno pa NMS pogosto v

¹⁹ Leta 2005 so se države EU dogovorile, da bodo z namenom doseganja MDG pristop skladnosti razvojnih politik uporabile na naslednjih 12 področjih politik: trgovina, okolje, podnebne spremembe, varnost, metijstvo, ribištvo, socialna razsežnost globalizacije, zaposlovanje in dostojno delo, migracije, raziskave, informacijska družba, promet in energetika (European Commission, 2008c).

izbor svojih prioriternih držav uvrščajo »zasičene« države (angl. *aid darlings*),²⁰ v katere pomoč namenjajo že »stare« države članice EU in druge države donatorice. Seveda pa se nominalni zneski pomoči NMS ne morejo primerjati s tistimi, ki jih nudijo velike donatorice (Bučar et al., 2007, str. 4–51).²¹

Tudi analiza sektorske koncentracije pomoči pokaže kopičenje le-te na področjih izobraževanja, zdravstva, socialnega varstva, države blaginje in dobrega upravljanja na eni strani, medtem ko na drugi strani področji kot sta prilagajanje klimatskim spremembam in položaj žensk v razvojnih procesih sploh ne vzbujata velikega zanimanja (Mürle, 2007, str. 12, 39).

3.3.2 Načelo skladnosti

Pri oblikovanju pravnega okvira problem predstavlja nezadostno upoštevanje načela skladnosti politik za razvoj. Temeljno preizkušnjo skladnosti politik tako med NMS kot »starimi« državami članicami predstavlja pojav vezane pomoči, ko morajo države prejemnice pomoči prejeta sredstva nameniti nakupu dobrin znotraj ali od države donatorice. Ker so cene dobrin, storitev ali projektov v državi donatorici višje kot drugod (od 15 do 30 odstotkov, cena hrane pa se pogosto celo podvoji), posledično prihaja do zmanjšanja učinkovitost pomoči (Trzeciak-Duval, 2006, str. 26–28). Problem znotraj NMS pogosto predstavlja tudi skladnost različnih področij oziroma politik (npr. področje trgovine, kmetijstva, ribištvo, migracijske politike) z razvojnimi vprašanji (Bučar & Mrak, 2007, str. 17).²²

3.3.3 Načelo koordinacije

Načelo koordinacije je v zadnjih letih predmet pogovorov tako v okviru politike mednarodnega razvojnega sodelovanja znotraj EU, kakor tudi širše. Kljub temu, da je izvajanje koordinacije podprto z mnogimi dokumenti, tako na evropski kot na mednarodni ravni, pa je njeno uresničevanje slabše, kot to predvidevajo dokumenti.

4 IZZIVI RAZVOJNIH POLITIK NOVIH DRŽAV ČLANIC

Izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz evropske razvojne politike, za NMS v prvi vrsti pomeni oblikovanje učinkovitih razvojnih politik, ki bodo vključevale tako temeljne cilje, kot načela in smernice evropske in mednarodne skupnosti donatorjev. To pa za skupino uveljavljajočih se donatorjev predstavlja velik izziv. V tem poglavju bom opredelila ključne

²⁰ Pri tem izstopa predvsem Poljska, ki je za svoje prioritetne države iz skupine »zasičenih« držav določila kar tri od skupno šestih (Bučar et al., 2007).

²¹ Največje prejemnice EU donatorjev so Irak, Afganistan, Vietnam, Pakistan, Etiopija, Kitajska, Bangladeš, Egipt, Tanzanija, Palestinsko avtonomno ozemlje, DR Kongo, Gana, Uganda, Mozambik, Indija, Sudan, Madagaskar, Srbija, Črna gora, Jordanija in Nikaragva (European Commission, 2008a, str. 149).

²² Kot primer lahko navedem problem doseganja skladnosti na področju kmetijstva, saj so razvite države velikokrat nepripravljene dopustiti prost dotok kmetijskih izdelkov iz DVR na lastna tržišča, ker bi slednje povzročilo neobvladljivo konkurenco domači proizvodnji (von Braun & Mengistu, 2006, str. 109).

pomanjkljivosti in izzive na področju politik razvojnega sodelovanja NMS, ki preprečujejo, da bi lahko le-te označili kot učinkovite.

4.1 Doseganje mednarodno sprejetih zavez in kvalitetne pomoči

Leta 2001, torej še pred priključitvijo EU, je delež ODA/BND, ki so ga prispevale NMS kot celota, znašal 0,03 odstotkov (Granell, 2005, str. 7). Le-ta se je že leto po priključitvi povečal na raven okrog 0,1 odstotkov BND za skupino kot celoto (Bučar & Mrak, 2007, str. 9). Podatki o deležu ODA/BND v letih 2006 in 2007 so predstavljeni v sliki 4.

S članstvom v EU so se NMS zavezale, da bodo delež ODA do leta 2010 povečale na 0,17 odstotkov BND, do leta 2015 pa na 0,33 odstotkov BND. Bučar et al. (2007) so pokazale, da bo do leta 2010 te zaveze lahko doseglo le sedem NMS.²³ Zaskrbljenost nad doseganjem danih obvez je pokazal tudi Evropski parlament (2008), saj bodo mnoge NMS morale zmanjšati obseg ODA zaradi usklajevanja s splošnim zmanjševanjem proračunskih sredstev kot posledico potrebe po zmanjšanju javnega dolga. Seveda ovire na poti doseganja ciljev predstavljajo tudi kvaliteta podatkov, netransparentnost razvojnega sodelovanja, nizka naklonjenost političnih elit in javnosti, nesistematičen dialog med vladami in NVO ter pomanjkljiv institucionalni okvir.

S problemom povečanja ODA in doseganja zastavljenih obvez je močno povezan problem strukture sredstev. Za večino NMS je namreč značilno, da večinski delež ODA namenijo skozi multilateralne kanale. Izjemo predstavljata Češka in Slovenija, ki okrog 50 odstotkov pomoči namenita bilateralno (Bučar et al., 2007). Do povečanja multilateralne ODA bo v NMS prav tako prišlo na račun prispevkov v 10. EDF,²⁴ kljub temu da v regiji AKP nimajo interesov. To povečanje bo za NMS predstavljalo dodatno finančno breme, hkrati pa bodo v razmerju z ODA ti zneski visoki, zaradi česar bodo morale v skladu z evropskimi finančnimi določili dolgoročno povečevati delež bilateralne pomoči (European Commission, 2003, str. 63). Kot ugotavlja Granell (2005, str. 7), pa je multilateralna pomoč za NMS trenutno najprimernejša rešitev, ki omogoča kratkoročno povišanje ODA, saj se veliko držav še vedno sooča s pomanjkanjem posebne zakonodaje, ki bi urejala izvajanje mednarodne pomoči v skladu s posebnimi proračunskimi postavkami, in instrumentov za izvajanje pomoči, tako na nacionalni kot na evropski ravni.

²³ Če bi Slovenija želela doseči zastavljene cilje, bi morala v obdobju 2007–2015 obseg ODA povečati za petkrat, da bi se delež v BND povečal za malo več kot trikrat in dosegel 0,33 odstotka BND (seveda ob predpostavki enakomerne rasti sredstev, ki pa bo predvsem odvisna od gospodarske rasti) (Mrak, Bučar & Kamnar, 2007b, str. 22–5).

²⁴ Skupni obseg sredstev v 10. EDF obsega 22.682 milijonov EUR, od tega bo prispevek NMS glede na relativni BDP naslednji: Bolgarija 0,14 odstotka (31,8 milijonov EUR); Češka 0,51 odstotka (115,7 milijonov EUR); Estonija 0,05 odstotka (11,3 milijone EUR); Ciper 0,09 odstotka (20,4 milijonov EUR); Latvija 0,07 odstotka (15,9 milijonov EUR); Litva 0,12 odstotka (27,2 milijonov EUR); Madžarska 0,55 odstotka (124,8 milijonov EUR); Malta 0,03 odstotka (6,8 milijonov EUR); Poljska 1,3 odstotka (294,9 milijonov EUR); Romunija 0,37 odstotka (83,9 milijonov EUR); Slovenija 0,18 odstotka (40,8 milijonov EUR); Slovaška 0,21 odstotka (47,6 milijonov EUR) (Internal agreement, 2006, 1. čl.).

Evropska mreža NVO za pomoč in razvoj CONCORD je šla v analizi finančne problematike NMS še korak dlje in izpostavila problem napihnjene pomoči (ta obsega sredstva za šolanje študentov iz DVR²⁵ ter oskrbo azilantov in beguncev, administrativne stroške,²⁶ odpis dolgov), s čimer NMS umetno zvišujejo obseg ODA. Zaradi pomanjkanja dostopa ter netransparentnosti uradnih podatkov o ODA v NMS, ni mogoče natančno oceniti obsega napihnjene pomoči. Po preračunih CONCORDA (2008) je na Češkem napihnjena pomoč v letu 2007 predstavljala 15 odstotkov celotne ODA, na Slovaškem je ta delež znašal 29 odstotkov, na Poljskem pa 8 odstotkov (CONCORD, 2008, str. 37–48). V Sloveniji je dejanska ODA v letu 2007 obsegala le 71 odstotkov, 16 odstotkov sredstev je bilo namenjenih za šolanje študentov iz DVR in za oskrbo azilantov, 13 odstotkov podeljenih sredstev pa ni ustrezalo DAC kriterijem (Delovna skupina za spremljanje uradne razvojne pomoči pri Slogi, 2008, str. 18). Na podlagi teh podatkov CONCORD (2008, str. 9) sklepa, da bo od NMS lahko le Litva, brez da bi vezala ODA, do leta 2010 dosegla raven 0,17 odstotkov ODA/BND.

Pereč problem med NMS prav tako predstavlja pojav vezane pomoči. Madžarska vlada je tako leta 2005 zelo pozitivno ocenjevala svojo vezano pomoč, predvsem z vidika lastnih gospodarskih interesov. Temu se je pridružila tudi Latvija, ki je visok delež pomoči zagovarjala z dejstvom, da mora kot novinka na odprtem razvojnem trgu najprej razviti lastne kapacitete ter vzpostaviti razumevanje in zaupanje domače javnosti (Lightfoot, 2007, str. 6).

Pri podeljevanju ODA bi NMS prav tako morale zmanjšati geografsko in vsebinsko koncentracijo ODA ter pokazati večjo mero selektivnosti. Da bi lahko to dosegle morajo oblikovati strategijo za postopno povečevanje sredstev in natančno določiti njihovo usmerjenost, prav tako pa bi veljalo razmisliti o vključevanju NMS v regionalne razvojne partnerske programe (Kaps, 2008) in razne oblike trilateralnega sodelovanja.

4.2 Pomanjkljivosti institucionalnega značaja

Temeljno pomanjkljivost sistemov mednarodnega razvojnega sodelovanja NMS predstavlja počasna graditev institucionalnih kapacitet za razvoj ter posledična decentralizacija implementacijske strukture. V večini NMS, z izjemo Estonije, Madžarske in Slovaške, manjka namreč osrednje avtoritete za koordinacijo ODA, ki bi upravljala z ločenim proračunom (Bučar et al., 2007). Specializirani oddelki oziroma razvojne agencije znotraj zunanjih ministrstev so v številnih NMS sicer že bili ustanovljeni, vendar nimajo zadostnih pristojnosti in po večini tudi ne lastnih proračunskih postavk. V večini NMS so tako sredstva in implementacija razvojnih politik visoko decentralizirana med številna ministrstva in organe

²⁵ Izdatki namenjeni za šolanje študentov predstavljajo indirektno stroške (CONCORD, 2006, str. 11). Kljub temu, da mnogi zagovarjajo tovrstno pomoč kot obliko posredne pomoči DVR, saj študenti, ki se vrnejo nazaj v DVR s svojim pridobljenim znanjem prispevajo k razvoju, je povezava med tovrstnimi izdatki in samim učinkom v DVR zelo šibka. Študenti se namreč velikokrat pridružijo delovni sili v državi, v kateri so študirali oziroma v drugih razvitih državah. To predstavlja obliko bega možganov ter način, kako DVR s sposobnimi ljudmi in kadri podpirajo razvite države.

²⁶ Sredstva namenjena za oskrbo azilantov in beguncev ter administrativni stroški se sicer po kriterijih OECD DAC štejejo pod ODA, a po kriterijih mednarodnih NVO spadajo pod nekvalitetno pomoč, zato so nekatere države že začele opuščati navajanje stroškov ali delov teh stroškov v poročila o ODA (Delovna skupina za spremljanje uradne razvojne pomoči pri Slogi, 2008, str. 18).

brez ustrezne koordinacije na nacionalni ravni (Bučar & Mrak, 2007, str. 19). To povzroča težave t. i. medresorskega usklajevanja, saj se nemalokrat zgodi, da ministrstva niso seznanjena z aktivnostmi, projekti in obsegom še razpoložljivih sredstev za projekte v drugih ministrstvih oziroma institucijah. Granell (2005, str. 9) trdi, da je to posledica pomanjkanja zakonodajnega mehanizma, ki bi na načelni ravni urejal sistem mednarodnega razvojnega sodelovanja, zaradi česar so ga NMS zavezane izvajati v okviru obstoječih proračunskih pravil in finančnih uredb, ki pa niso prilagojene potrebam ODA.

Decentralizirana struktura upravljanja z ODA prav tako povzroča, da so sredstva za ODA razpršena med številne postavke resornih ministrstev in drugih proračunskih uporabnikov, kar na praktični ravni otežuje zbiranje kvalitetnih sumarnih podatkov o ODA ter ocenjevanje njenega celotnega obsega. Dodatno oviro pri tem predstavlja pomanjkanje usklajene metodologije za upravljanje pomoči ter nerazumevanje sistema in definicij ODA. Zaradi tega bi NMS morale v najkrajšem možnem času razviti sistem informiranja, nadgraditi obstoječi način beleženja, razviti sistem, ki bo upošteval OECD standarde ter oblikovati jasne in konsistentne strategije za razvojno sodelovanje (Granell, 2005, str. 10). To je še posebej pomembno zaradi dejstva, da so ta sredstva zaradi svoje razpršenosti in pomanjkanja močne in artikulirane podpore prva v vrsti, ko je potrebno zmanjšati proračun (Bučar & Mrak, 2007, str. 19).

Med pomanjkljivosti institucionalnega okvirja lahko prav tako uvrstim težave s kadrovske infrastrukturo, saj imajo NMS izrazito omejeno število kvalitetnih kadrov, ki bi se sistematično ukvarjali s problematiko razvojne ekonomije in ODA. To kliče k ustvarjanju specifičnih znanj za razvoj. Ker se s področjem na ministrstvih za zunanje zadeve pretežno ukvarjajo diplomati, ki pogosto prehajajo med različnimi oddelki in zunanjo službo, velikokrat prihaja do pomanjkanja osebja z zadovoljivim znanjem. Področje razvojne pomoči je velikokrat le še eno od dodatnih nalog, ki jih dobi zaposleni (Bučar & Mrak, 2007, str. 21).

Da bi izboljšale učinkovitost vključevanja v evropsko razvojno politiko, bi NMS morale čim prej oblikovati ministrstvo ali oddelek znotraj njega, ki bi bil s primerno usposobljenim osebjem sposoben zagotavljati komplementarnost nacionalnih in evropskih projektov ter hkrati tudi udeležbo v evropskih odborih in delovnih skupinah (Granell, 2005, str. 9). S tem namenom se bolj napredne NMS, z večjim obsegom sredstev namenjenih ODA, nagibajo k oblikovanju implementacijskega modela, katerega osnovo bi predstavljala razvojna agencija (na Madžarskem so le-to že ustanovili, medtem ko pa lahko na Češkem in Slovaškem ustanovitev le-te kmalu pričakujemo). V skladu s tem modelom, ministrstvo za zunanje zadeve ohrani svojo vlogo pri koordinaciji politik in kontrolo proračuna, medtem ko pa podporo razvoju politik, programiranju in izvajanju programov ODA, vključujoč izbiro pogodbenic, nadzor in ocenjevanje prevzame razvojna agencija (Bučar & Mrak, 2007, str. 20).

Nadaljnji razvoj politike mednarodnega razvojnega sodelovanja NMS je v prvi vrsti odvisen od njih samih. NMS bi se morale vključiti v sistem izmenjave izkušenj in posebnega

usposabljanja na področjih, povezanih z načrtovanjem, izvajanjem in oceno politik razvojnega sodelovanja. NMS se bodo prav tako morale osredotočiti na tehnične postopke in sprejeti uredbo za javno naročanje, vzpostaviti sistem javnih razpisov, preko katerih bodo izbirale nacionalna podjetja in NVO za izvajanje evropskih programov pomoči, ter določiti predstavnike, ki bodo posamezno državo zastopali v razvojnih odborih, skupnih AKP-EU institucijah in pri posvetovanjih glede začasne ustavitve dodeljevanja pomoči zaradi nespoštovanja demokratičnih načel. Prav tako bo potrebno izoblikovati takšen institucionalen okvir, ki bo NMS omogočal, da se bodo udeletovale na dvostranski in na večstranski ravni (Granell, 2005, str. 9).

4.3 Pravni okvir

Bučar et al. (2007) so v analizi pokazale, da so v letih po vstopu v EU NMS namenile pozornost oblikovanju primernih politik in strategij za mednarodno razvojno sodelovanje. Večina NMS je ob pomoči mednarodnih organizacij pripravila strategije, ki pa se zelo razlikujejo v njihovi vsebini, specifičnosti ter definiranju prioritet in institucionalnega okvira (glej prilogo C) (Bučar & Mrak, 2007, str. 16).

Pri oblikovanju pravnega okvira v NMS pa se pojavljajo mnogi dvomi. Kot prvo se zastavlja vprašanje o načinu postavljanja prioriteten ciljev v dokumentih. Opaziti je namreč, da NMS velikokrat med prioritete ne uvrščajo zmanjševanja revščine in MDG, na katerih sloni evropska razvojna politika. Kljub temu da NMS v strategijah razvojne cilje zapišejo kot prioriteto, pa velikokrat tega ne upoštevajo v praksi, kar lahko razberemo tudi iz njihovih geografskih prioritet: razvojna pomoč namenjena DVR je prej izjema kot pravilo (Bučar & Mrak, 2007, str. 16).

Drugič, med NMS obstajajo precejšnje razlike v pravnih ureditvah razvojne politike. Države, ki so že sprejele poseben zakon na tem področju (npr. Slovenija) ali države, ki so v fazi sprejemanja tovrstnega zakona (npr. Češka, Slovaška), so bolj izjema kot pravilo. Upravljanje razvojne politike se zato izvaja znotraj okvirov obstoječe javne zakonodaje, ki pa ni prilagojena posebnim zahtevam politik razvojnega sodelovanja, zaradi česar pogosto prihaja do upočasnitve ali celo preprečitve implementacije programov razvojne pomoči (Bučar & Mrak, 2007, str. 18).

4.4 Sodelovanje med Vlado in nevladnimi organizacijami

NVO so tisti akterji, ki lahko skozi različne oblike formalnega in neformalnega izobraževanja mobilizirajo in izobrazijo državljanke o mednarodni solidarnosti. Ker povečini nimajo zgodovine delovanja in posledično uživajo zgolj malo naklonjenosti javnosti, se v NMS soočajo s številnimi težavami, največja izziva za NVO pa predstavljata izgradnja kapacitet in finančna stabilnost. Nekatere NMS (Češka, Madžarska in Slovaška) so že pričele s soočanjem s temi izzivi in so namenile finančno podporo NVO, ki prosijo za sredstva EuropeAid-a (Lightfoot, 2007, str. 15). Kljub težavam, s katerimi se soočajo, pa so bile v zadnjih letih opazne pozitivne spremembe pri rasti števila NVO, ki se osredotočajo na razvojno problematiko (Lightfoot, 2007, str. 16).

Eno pomembnejših novosti pri vključevanju NVO v politiko razvojnega sodelovanja predstavlja oblikovanje Sklada predsedstva Svetu EU (angl. *Presidency Fund*), ki je bil ustanovljen s podporo irske in nizozemske vlade v času njunega predsedovanja Svetu EU v letu 2004 (op. a. torej v času pristopanja NMS k EU). Namen tega sklada je bil spodbujati vključevanje NVO in drugih civilnih akterjev v razprave o razvojni politiki na ravni EU. Sklad predsedstva močno podpira dejavnosti nacionalnih platform NVO v vseh NMS, kjer so bile te platforme ustanovljene, z izjemo Bolgarije in Romunije (Lightfoot, 2007, str. 16).

4.5 Osveščenost družbe

Ker do nedavnega problemi svetovnega razvoja in DVR niso bili predmet poglobljenih političnih razprav, so bili širša javnost ter gospodarske in politične elite v NMS neobčutljivi na ta vprašanja. Poročilo UNDP iz leta 2005 je tako pokazalo, da je pomanjkanje politične volje v NMS tesno povezano z omejeno podporo javnosti, hkrati pa odraža relativno pomanjkanje strokovnosti in kapacitet na področju razvojnega sodelovanja, tudi zaradi neustrezne pozornosti v času pristopnih pogajanj (Lightfoot, 2007, str. 13). Zadnje je tudi vzrok, da je bilo v času pristopanja v EU javno mnenje v NMS bolj naklonjeno humanitarni pomoči sosednjim in bližnjim državam kot pa razvojni pomoči, kar lahko razložimo s tem, da javno mnenje niti ni razumelo in posledično niti ni podpiralo vloge EU na področju razvojnih politik (CONCORD, 2004).

Javnomnenjska raziskava med NMS v letu 2007 je pokazala, da se s problemom osveščenosti javnosti soočajo vse NMS. Kljub temu da se javnost zaveda, da je problem revščine pereč, še vedno obstaja relativno nizka stopnja splošnega zavedanja o razvojni politiki EU ter pomanjkanje zanimanja o tej temi. Državljeni po večini nimajo občutka, kakšen obseg ODA EU namenja DVR. Približno polovica vprašanih je namreč menila, da EU ne pomaga revnim državam oziroma ni vedela ali pomaga, skoraj noben od vprašanih pa ni znal oceniti obsega letnega ODA na prebivalca. Največji odmik od splošnih rezultatov ankete med NMS srečamo pri Bolgariji in Romuniji, kjer je raven osveščenosti in znanja še nižja kot v preostalih NMS (European Commission, 2007b, str. 22).

Kljub nizki stopnji osveščenosti o ravni ODA in drugih razvojnih vprašanjih, pa imajo državljani NMS dobro izoblikovano mnenje o prioritetah evropske razvojne politike. Največji izziv torej leži v dvigovanju osveščenosti o vlogi EU kot donatorice in o pomembnosti pomoči EU v kontekstu širših prizadevanj za izboljšanje pogojev v DVR (European Commission, 2007b, str. 23). Da bi dosegli širše razumevanje javnosti o globalnem dogajanju, je v NMS potrebno spodbuditi izobraževanje za razvoj,²⁷ tudi skozi vključevanje razvojnih

²⁷ Development Education Forum je leta 2004 sprejel naslednjo definicijo izobraževanja za razvoj: »Izobraževanje za razvoj je aktivni učni proces zasnovan na vrednotah kot so solidarnost, enakost, vključevanje in sodelovanje. Je proces, ki ljudem omogoča, da od osnovnega zavedanja o mednarodnih razvojnih prioritetah in trajnostnega človekovega razvoja, preko razumevanja vzrokov in posledic globalnih problemov preidejo do lastne vključenosti in utemeljenega delovanja. Izobraževanje za razvoj spodbuja popolno udeležbo vseh ljudi pri odpravljanju svetovne revščine in se bori proti izključevanju posameznikov in skupin. Na različne načine skuša

problemov v učne vsebine. Bistvo izobraževanja za razvoj je po mnenju Huča (2008) poudarjanje globalnih povezav ter razumevanje vzrokov in posledic posameznih razvojnih problemov ter ustvarjanje okolja, ki spodbuja medkulturni dialog in nastanek medkulturne družbe. Je torej tisti segment razvojne politike, ki soustvarja razmere za njeno učinkovitost in preko osveščanja javnosti zagotavlja podporo evropski in državni politiki pomoči DVR (Bučar & Udovič, 2007, str. 859). Pri tem imajo pomembno vlogo NVO, saj so to tisti akterji, ki lahko skozi formalne in neformalne načine izobrazijo ter mobilizirajo državljane. S tem namenom so v nekaterih NMS (npr. Poljska, Latvija in Slovenija) NVO spodbudile oblikovanje nacionalnih strategij za izobraževanje za razvoj (Kekesi, 2008, str. 2) ter oblikovale številne kampanje.²⁸

Menim, da razlogi za nizko senzibilnost javnosti o pomembnosti ODA izvirajo iz širšega okvirja, ki meji že na civilizacijski problem. Glede na to da je javno mnenje prioriteto usmerjeno v afriško območje, je na drugi strani zavedanje o potrebah teh dežel zelo nizko, tudi zaradi tega, ker večina NMS nima neposrednega stika z najbolj problematičnimi DVR. Nepripravljenost prispevanja ODA izhaja tudi iz zavesti o domačih problemih povezanih z revščino ter iz prepričanja med socialno šibkimi skupinami ljudi, da nudenje razvojne ODA lahko krha domačo blaginjo in posledično njihov socialni položaj. Kljub temu pa je med državljani NMS močno prisoten humanitarni čut, ki izhaja iz solidarnosti in identifikacije z ogroženo populacijo. Zaradi lastnih izkušenj z avtoritarnimi režimi so tudi bolj naklonjeni uveljavljanju demokracije in človekovih pravic (Lightfoot, 2007, str. 12).

SKLEP

S članstvom v EU so NMS vstopile v klub donatoric ODA ter aktivnih oblikovalk skupne evropske razvojne politike. Kot sem pokazala skozi diplomsko nalogo, imajo NMS, z izjemo Malte in Cipra, skupne značilnosti, ki močno zaznamujejo oblikovanje njihovih razvojnih politik. Pri izvajanju razvojnega sodelovanja namreč izhajajo iz lastnih primerjalnih prednosti, in sicer tranzicijskih izkušenj in izkušenj iz procesa približevanja EU, pri izboru držav prejemnic pomoči pa upoštevajo kulturne, zgodovinske in jezikovne vezi oziroma geopolitične interese. Geografsko tako pomoč usmerjajo v države bližnje soseščine, ki so sredi procesov izgradnje demokratičnosti, ekonomske stabilnosti in miru ter na tak način zadovoljujejo svoje nacionalne strateške interese. Na podlagi tega lahko potrdim prvo zastavljeno hipotezo, saj se izkaže da v NMS razvojna pomoč predstavlja enega pomembnejših instrumentov za doseganje nacionalnih interesov ekonomske ter varnostne narave ter služi za krepitev lastnega ugleda ter politične in gospodarske vloge, tako v mednarodni skupnosti kot v državah, kamor usmerjajo ODA.

vplivati na bolj pravične in trajnostne ekonomske, socialne, okoljske in na človekovih pravicah temelječe državne in mednarodne politike.« (Predsedovanje.si, 2008).

²⁸ Več o načinih krepitve osveščenosti javnosti o pomembnosti ODA v Lovitt in Rybková, 2007.

Kljub temu da so se s pristopom k EU zavezale, da bodo na področju razvojnega sodelovanja pričele izvajati pravni red EU, pa NMS še niso povsem razvile pravnih podlag za ODA, predvsem v smeri oblikovanja konsistentnih strategij v skladu z evropskimi določili, strategij osveščanja in izobraževanja za razvoj ter krepitve kapacitet na področju razvojnega sodelovanja. Pomembne izzive in nedorečenosti za politike NMS prav tako predstavljajo povečevanje ODA v skladu s časovnimi zavezami ECD, povečevanje institucionalnih kapacitet za izvajanje programov pomoči ter vzpostavitev osrednje in močne institucije za njeno upravljanje in izvajanje. Koristno bi bilo tudi oblikovati posvetovalna telesa, v katerih bi lahko sodelovali vsi akterji ter nameniti več pozornosti izboljšanju kadrovske kapacitete in dvigovanju osveščenosti javnosti in političnih elit. Na eni strani bo tako potrebno spodbuditi razvoj novih kadrov ter ustvarjanje specifičnih znanj z umeščanjem razvojnih vsebin med univerzitetne programe, na drugi strani pa bo potrebno spodbuditi širše izobraževanje za razvoj. Kot pravi Brglez (2008, str. 4), je potrebno družbeno ponotranjiti vrednote, ki jih razvojno sodelovanje zahteva, se z njimi socializirati, obenem pa se senzibilizirati na probleme družbene neenakosti. Le na tak način bodo NMS dvignile osveščenost javnosti o razvojnih vprašanjih, ki je nujno potrebna za podporo politiki povečevanja ODA. Pomemben element pri tem pa predstavlja vključenost NVO. Ta obsežen seznam nalog nakazuje, da bodo NMS težko izpolnile evropske razvojne cilje v danem časovnem okviru ter dosegle zahtevano učinkovitost pomoči. S tem lahko potrdim tudi drugo hipotezo.

Kljub zgoraj omenjenim pomanjkljivostim, pa ne smemo biti pesimistični, saj vse NMS kažejo željo po napredku in intenzivno nadgrajujejo razvojne politike, tako skozi institucionalizacijo, vzpostavljanje pravnih temeljev, širjenje geografskih in vsebinskih prioritet ter vse večje poudarjanje vloge NVO. Menim, da bo v tem procesu ključnega pomena pomoč EU. Le-ta bo morala uveljavljajočim se donatorjem nuditi pomoč pri razvijanju instrumentov za oblikovanje politik in pri usposabljanju osebja za izvajanje evropskih razvojnih programov ter jih tudi vključiti v oblikovanje strategij in izvajanje projektov na EU ravni.

Skozi celotno diplomsko delo se mi je zastavljajo vprašanje, ali sta širitvi v letih 2004 in 2007 vplivali in če sta, kako sta vplivali na celotno evropsko razvojno politiko. Odgovor na to vprašanje daje zelo mešane občutke. Dejstvo namreč je, da sta širitvi pozitivno prispevali k širitvi prioritet razvojne politike, za EU pomembnih predvsem z vidika izgradnje območja varnosti in blaginje v bližnji soseščini. NMS lahko namreč na podlagi lastnih izkušenj svetujejo drugim državam na poti skozi politično in/ali gospodarsko tranzicijo. Vendar so nekateri avtorji o pomembnosti tega argumenta skeptični. Dejstvo je, da so se NMS za članstvo v EU lahko pričele pogajati šele takrat, ko so imele vzpostavljeno demokratično tradicijo in spoštovanje človekovih pravic. To je bil »korenček«, s katerim je EU na zelo uspešen način spodbudila razvoj demokracije v sosednjih državah. Vendar v večini DVR ta tehnika ne more biti uporabljena, saj po večini DVR zaradi geografskih razlogov ne morejo postati članice EU, zaradi česar je vprašljivo, koliko so izkušnje NMS uporabne kot izkušnje za upravljanje s tranzicijo v DVR (Lightfoot, 2007, str. 20). Drugi avtorji gredo pri tem še korak dlje in izpostavijo, da je učinek širitve za evropsko razvojno politiko negativen, saj

povečanje števila držav vodi do težav v komunikaciji, razvijanju politik in odločanju na ravni EU in med državami članicami (Lightfoot, 2007, str. 20).

Sistem razvojnega sodelovanja NMS se bo v prihodnosti še močno spreminjal in nadgrajeval. Kako hitre bodo te spremembe pa bo odvisno tako od politične volje kot tudi od spopadanja z zgoraj omenjenimi izzivi ter seveda od izkušenj in praks, ki si jih bodo NMS pridobile na tem področju.

LITERATURA IN VIRI

1. Benko, V. (1997). *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Brglez, M. (2008). Slovenske dileme mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči. *Le monde diplomatique*, 4 (30), 4.
3. Brown, M. L., & O'Connor, J. M. (1996). Cross-Pressures in Western European Foreign Aid. V S. W. Hook (ur.), *Foreign Aid Toward the Millenium* (str. 91–107). Boulder: Lynne Rienner Publishers, Inc..
4. Bučar, M., Marques, M. J., Mešič, A. & Pliberšek, E. (2007). *Towards a Division of Labour in European Development Co-operation: Case Studies*. Bonn: Dt. Inst. für Entwicklungspolitik. Najdeno 2. oktobra 2008 na spletnem naslovu [http://www.die-gdi.de/die_homepage.nsf/6f3fa777ba64bd9ec12569cb00547f1b/be803da30eaa92b8c12572670041d831/\\$FILE/Towards_a_devision_of_Labour.pdf](http://www.die-gdi.de/die_homepage.nsf/6f3fa777ba64bd9ec12569cb00547f1b/be803da30eaa92b8c12572670041d831/$FILE/Towards_a_devision_of_Labour.pdf)
5. Bučar, M. & Mrak, M. (2007, 17. maj). *Challenges of development cooperation for EU New member states*. Najdeno 3. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://siteresources.worldbank.org/INTABCDESLO2007/Resources/PAPERABCDEBucaMrak.pdf>
6. Bučar, M. & Udovič, B. (2007). Oblikovanje strategije mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije ob upoštevanju načel EU. *Teorija in praksa*, 44 (6), 842–861.
7. Burnell, P. (1997). *Foreign aid in a changing world*. Buckingham: Open University Press.
8. CONCORD. (2004). *Statement: EU-Enlargement related challenges for development policies in the European Union*. Brussels: CONCORD. Najdeno 20. januarja 2009 na spletnem naslovu www.zpok.hu/img_upload/f880a7b608b6eaa8411125e501e501dc0547/Statement_EU_Enlargement.doc
9. CONCORD. (2008). *No time to waste: European governments behind schedule on aid quantity and quality*. Brussels: CONCORD. Najdeno 6. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://doku.cac.at/reportfull-length.pdf>
10. Congressional Budget Office. (1997). *The role of foreign aid in development*. Washington: Congressional Budget Office. Najdeno 15. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.cbo.gov/ftpdocs/0xx/doc8/foraid.pdf>
11. Council of the EU. (2005). *Council Conclusions: Accelerating Progress towards Achieving the Millenium Development Goals*. Brussels: Council of the EU. Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.unmillenniumproject.org/documents/EUExternalRelations24May.pdf>
12. Council of the EU. (2006). *Conclusions of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on EU Guidelines on Complementarity and Division of Labour, 14029/06*. Brussels: Council of the EU. Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st14/st14029.en06.pdf>

13. Delovna skupina za spremljanje uradne razvojne pomoči pri Slogi. (2008). *Uradna razvojna pomoč Republike Slovenije: Pregled spremljanja uradne razvojne pomoči in poročil v obdobju 2002–2007*. Interno gradivo. Ljubljana: Sloga.
14. Europa. (2007a, 14. junij). *European Development Fund*. Najdeno 30. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12102.htm>
15. Europa. (2007b, 13. februar). *Splošno poročilo 2006: Razvojna politika*. Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://europa.eu/generalreport/sl/2006/rg92.htm>
16. European Commission. (2002). *The European Development Fund in a few words*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities. Najdeno 30. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://www.europa.eu.int/comm/development/body/publications/docs/fed_en.pdf#zoom=10
17. European Commission. (2003). *Final Report: Consequences of Enlargement for Development Policy*. Brussels: European Commission. Najdeno 20. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/comm/development/body/organisation/docs/study_conseq_enlarg_vol1.pdf#zoom=100
18. European Commission. (2007a). *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: From Monterrey to the European Consensus on Development: honouring our commitments, COM (2007) 158 final*. Brussels: European Commission. Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0158:FIN:EN:DOC
19. European Commission. (2007b). *Citizens of the new EU Member States and Development Aid: May–June 2007*. Brussels: European Commission. Najdeno 20. januarja 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_286_en.pdf
20. European Commission. (2008a). *Annual Report 2008 on the European Community's development and external assistance policies and their implementation in 2007*. Brussels: European Commission. Najdeno 6. januarja 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/annual-reports/europeaid_annual_report_2008_en.pdf
21. European Commission. (2008b). *Policy Coherence for Development*. Najdeno 3. decembra 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/development/policies/policy_coherence_en.cfm
22. European Commission. (2008c). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The EU – a Global Partner for Development: Speeding up progress towards the Millennium Development Goals, COM(2008) 177 final*. Brussels: European Commission. Najdeno 10. decembra 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/development/center/repository/COM_177_64v08p00_EN.pdf
23. European Commission. (2008d). *EU Donor Atlas*. Najdeno 6. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://development.donoratlas.eu/>

24. European Council. (2008). *Presidency Conclusions of the Brussels European Council*, 11018/08. Brussels: European Council. Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/doc/pressData/en/ec/101346.pdf
25. Evropsko soglasje o razvoju. (2005). *Official Journal of the EU* (Št. C 46, 24. februar 2006). Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/newsWord/en/en/gena/87092.doc>
26. Granell, F. (2005). Can the fifth enlargement weaken the EU's development cooperation? *Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series*, 5 (24). Najdeno 3. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www6.miami.edu/eucenter/granell2final.pdf>
27. Huč, M. (2008). Kako Slovenija (lahko) prispeva k mednarodni razvojni pomoči in sodelovanju? *Le monde diplomatique*, 4 (30).
28. *Human Development Reports*. (2008). New York: United Nations Development Programme. Najdeno 12. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2007-2008>
29. Internal agreement between the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the financing of Community aid under the multiannual financial framework for the period 2008 to 2013 in accordance with the ACP-EC Partnership Agreement and on the allocation of financial assistance for the Overseas Countries and Territories to which Part Four of the EC Treaty applies. (2006). *Official Journal of the EU* (Št. L 247, 9. september 2006). Najdeno 8. februarja 2009 na spletnem naslovu http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_247/l_24720060909en00320045.pdf
30. Kaps, F. (2008). The view of international financial institutions. V *International Conference »Development Assistance Operators from the EU New Member States: Experiences, Trends and Challenges«* (str. 14–15). Ljubljana: Center of Excellence in Finance. Najdeno 8. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.cef-see.org/oda.htm>
31. Kékesi, A. (2008, 12. november). *ALDE- seminar on the Challenge of Development Policy for NMS*. Najdeno 10. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.trialog.or.at/images/doku/alde-speech-annamaria-kekesi.pdf>
32. Leisinger, K. M. (1999). *Development Assistance at the Threshold of the 21st Century*. Basel: Novartis Foundation for Sustainable Development. Najdeno 15. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.novartisfoundation.org/platform/apps/Publication/getfmfile.asp?id=616&el=728&se=84749379&doc=33&dse=1>
33. Lightfoot, S. (2007). *Dynamics of EU Development Policy after enlargement. Discussion Paper 35*. Sheffield and York: Universities of Leeds. Najdeno 10. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://eprints.whiterose.ac.uk/3659/2/edpsg_lightfoot.pdf
34. Lovitt, J. & Rybková, E. (2007). *The Challenge for the EU Development Co-operation Policy for New Member States*. Praga: PASOS. Najdeno 6. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.pasos.org/www-pasosmembersorg/policies/the-challenge-of-the-eu-development-co-operation-policy-for-new-member-states>

35. Mavko, M. (2006). *Uradna razvojna pomoč in Slovenija*. Magistrska naloga. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
36. Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic. (b. l.). *Development Co-operation in General*. Najdeno 15. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://old.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?id=8382&ido=7592&idj=2&amb=1>
37. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Bulgaria. (2007). *Bulgaria and International Development Co-operation 2007*. Sofia: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Bulgaria. Najdeno 15. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.mfa.bg/en/files/pdf/Bulgarian%20Development%20Co-operation%20Policy%20Paper%20EN.pdf>
38. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Estonia. (2009, 20. februar). *Overview of Estonian development co-operation*. Najdeno 21. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.mfa.ee/eng/kat_178/3462.html
39. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Hungary. (2009). *A Brief Summary of Hungary's Development Co-operation Activities*. Budapest: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Hungary. Najdeno 21. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/6C909959-3C4A-4881-9096-9C8F368B4748/0/061206_ODA_HU.pdf
40. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia. (2009). *Development Co-operation Priority Countries*. Najdeno 20. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.mfa.gov.lv/en/DevelopmentCo-operation/info/>
41. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania. (2009). *Lithuanian development cooperation and democracy promotion policy*. Najdeno 20. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.mfa.lt/index.php?1226860993>
42. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. (2006). *Poročilo o razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije za leto 2005*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
43. Mrak, M., Bučar, M. & Kamnar H. (2007a). Mednarodno razvojno sodelovanje Republike Slovenije. *IB revija*, 41 (3–4), 50–67.
44. Mrak, M., Bučar, M. & Kamnar H. (2007b). *Priloge k strategiji mednarodnega razvojnega sodelovanja Republike Slovenije*. Najdeno 10. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://http://sloga-platform.org/UserFiles/File/Aktualno/Koncni%20dokument/Priloge-strategija.pdf>
45. Mürle, H. (2007). *Towards a Division of Labour in European Development Co-operation: Operational Options, Discussion Paper 6/2007*. Bonn: German Development Institute.
46. OECD. (2005). *Making poverty reduction work: OECD's role in development partnership*. Paris: OECD. Najdeno 23. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/31/5/34839878.pdf>

47. OECD. (2007). *Smernice za poročanje DAC – DAC Statistical Reporting Directives, DCD/DAC*. Paris: OECD. Najdeno 10. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/28/62/38429349.pdf>
48. OECD. (2008a). *Development Co-operation Report 2007*. Paris: OECD. Najdeno 10. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://titania.sourceoecd.org/pdf/dac/432008011e-01.pdf>
49. OECD. (2008b). *DAC Members and Date of Membership*. Najdeno 10. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://www.oecd.org/document/38/0,3343,en_2649_33721_1893350_1_1_1_1,00.html
50. OECD. (2008c, 4. april). *Debt Relief is down: Other ODA rises slightly*. Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu http://www.oecd.org/document/8/0,3343,en_2649_34447_40381960_1_1_1_1,00.html
51. OECD. (2008d). *DAC List of ODA Recipients*. Paris: OECD. Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/62/48/41655745.pdf>
52. OECD. (2009). *Aid targets slipping out of reach?* Paris: OECD. Najdeno 2. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/47/25/41724314.pdf>
53. *Pariška deklaracija o učinkovitosti pomoči*. (2005). Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf>
54. Pliberšek, E. (2007). *Načela sodelovanja, skladnosti in koordinacije v mednarodnem razvojnem sodelovanju Evropske unije ter v slovenski razvojni politiki*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
55. Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, Pogodbe o ustanovitvi evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte. (2003). *Official Journal of the EU* (Št. C 80, 10. marec 2001). Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/12001C/pdf/12001C_EN.pdf
56. Pogodba o Evropski uniji. (1993). *Official Journal of the EU* (Št. C 191, 29. julij 1992). Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://eurlex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>
57. Predsedovanje.si. (2008, 25. marec). *Kako razumemo izobraževanje za razvoj*. Najdeno 10. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.predsedovanje.si/index.php?option=com_fireboard&Itemid=73&func=view&catid=23&id=215
58. Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. marca 2008 o izzivu politike razvojnega sodelovanja EU za nove države članice (2007/2140(INI)). *Uradni list Evropske unije* (Št. C 66 E, 20. marec 2008). Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0097+0+DOC+XML+V0//SL>
59. Russett, B. & Starr, H. (1996). *Svetovna politika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

60. Trialog. (2007). *ODA Priority territories of the New Member States*. Vienna: Trialog. Najdeno 16. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://www.trialog.or.at/images/doku/nms_oda_priority_countries.pdf
61. Trialog. (2009). *The National Strategy on International Development Cooperation Policy*. Vienna: Trialog. Najdeno 15. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.trialog.or.at/images/doku/strategie_pcd_forma_finala-eng.pdf
62. Von Braun, J. & Mengistu, T. (2006). How can policy coherence enhance global agricultural trade? V *Trade, Agriculture and Development, Policies working together* (str. 105–129). Pariz: OECD.
63. *United Nations Millenium Declaration*. (2000). Najdeno 15. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>
64. United Nations. (2002). *Report on the International Conference on Financing for Development*. Monterrey: United Nations. Najdeno 10. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.unmillenniumproject.org/documents/aconf198-11.pdf>

PRILOGE

PRILOGA A: Seznam kratic

AKP	Skupina držav Afrike, Karibov in Pacifika, s katero ima Evropska unija poseben partnerski odnos
BDP	Bruto domači proizvod
BND	Bruto nacionalni dohodek
DAC	<i>Development Assistance Committee of the OECD</i> (Odbor za razvojno pomoč pri OECD)
DVR	Države v razvoju
ECD	<i>The European Consensus on Development</i> (Evropsko soglasje o razvoju)
EDF	<i>European Development Fund</i> (Evropski razvojni sklad)
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
EUR	Evro
MDG	<i>Millenium Development Goals</i> (Razvojni cilji novega tisočletja)
NMS	<i>New member states</i> (Nove države članice)
NVO	Nevladna organizacija
ODA	<i>Official Development Assistance</i> (Uradna razvojna pomoč)
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
PEU	Pogodba o Evropski uniji (ali Maastrichtska pogodba)
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i> (Razvojni program Združenih narodov)

PRILOGA B: Seznam DAC držav prejemnic ODA

Velja od januarja 2008 za poročanje o ODA 2008, 2009 in 2010

Najmanj razvite države	Druge države z nizkim prihodkom (BND < 935 \$ v 2007 na prebivalca)	Države in teritoriji z nižjim srednjim prihodkom (BND 936 \$ - 3.705 \$ v 2007 na prebivalca)	Države in teritoriji z zgornje srednjim prihodkom (BND 3.706 \$ - 11.455 \$ v 2007 na prebivalca)
Afganistan Angola Bangladeš Benin Butan Burkina Faso Burundi Kambodža Tadžikistan Centraloafriška republika Čad Komori Demokratska Republika Kongo Džibuti Ekvatorialna Gvineja Eritreja Etiopija Gambija	Slonokoščena obala Gana Kenija Koreja Kirgizija Nigerija Pakistan Papua Nova Gvineja Kuba Uzbekistan Vietnam Zimbabve	Albanija Alžirija Armenija Azerbajdžan Bolivija Bosna in Hercegovina Kamerun Cape Verde Kitajska Kolumbija Republika Kongo Dominikanska Republika Ekvador Egipt El Salvador Gruzija Gvatemala	Anguilla* Antigua in Barbuda ¹ Argentina Barbados ² Belorusija Belize Bocvana Brazilija Čile Cookovi otoki Kostarika Hrvaška Kuba Dominika Fidži Gabon Grenada
Gvineja Gvineja-Bissau Haiti Kiribati Laos Lesoto Liberija Madagaskar Malavi Maldivi Mali Mavretanija Mozambik Burma (Mjanmar) Nepal Niger Ruanda Samoa Sao Tome in Principe Senegal Sierra Leone Solomonovi otoki Somalija Sudan Tanzanija Timor Leste Togo Tuvalu Uganda Vanuatu Jemen Zambija		Gvajana Honduras Indija Indonezija Iran Irak Jordanija Makedonija Maršalovi otoki Mikronezija Moldova Mongolija Maroko Namibija Nikaragva Niue Palestinska admin. področja Paragvaj Peru Filipini Šrilanka Svazija Sirija Tajska Tokelau* Tonga Tunizija Turkmenistan Ukrajina Wallis in Futuna*	Jamajka Kazahstan Libanon Libija Malezija Mavricij Mayotte* Mehika Črna gora Montserrat* Nauru Oman ¹ Palau Panama Srbija Sejšeli Južna afriška republika Sv. Helena* Sv. Kitts-Navis Sv. Lucija Sv. Vincent in Grenadini Surinam Trinidad in Tobago ² Turčija Turk in Caicos* Urugvaj Venezuela

*Territory.

- (1) Antigua & Barbuda and Oman exceeded the high income country threshold in 2007. In accordance with the DAC rules for revision of this List, both will graduate from the List in 2011 if they remain high income countries until 2010.
- (2) Barbados and Trinidad & Tobago exceeded the high income country threshold in 2006 and 2007. In accordance with the DAC rules for revision of this List, both will graduate from the List in 2011 if they remain high income countries until 2010.
- (3) At present aid to Kosovo is recorded under aid to Serbia. Kosovo will be listed separately if and when it is recognised by the UN.

As of April 2008, the **Heavily Indebted Poor Countries (HIPC)** are : Afghanistan, Benin, Bolivia, Burkina Faso, Burundi, Cameroon, Central African Republic, Chad, Comoros, Congo (Dem. Rep.), Congo (Rep.), Côte d'Ivoire, Eritrea, Ethiopia, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haiti, Honduras, Kyrgyz Republic, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritania, Mozambique, Nepal, Nicaragua, Niger, Rwanda, São Tomé and Príncipe, Senegal, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Tanzania, Togo, Uganda and Zambia.

Vir: OECD, 2009.

PRILOGA C: Pregled politik razvojnega sodelovanja NMS

	Statistika ²⁷		Geografske prioritete ²⁸	Vsebinske prioritete ²⁹	Primerjalne prednosti ²⁹	Koordinacij o ODA izvaja ²⁹	Politiko razvojnega sodelovanja izvaja ²⁹	Politični okvir ²⁹
	2006	2007						
Bolgarija	0,00 % BND	0,06 % BND	Srbija, Afganistan, Turkmenistan, Vietnam ³⁰	(1) Izobraževanje; (2) Infrastruktura; (3) Gospodarske, administrativne, finančne, socialne in zdravstvene reforme; (4) Kulturna raznolikost; (5) Okolje; (6) Varnost in post-konfliktna obnova ³⁰		MZZ Mednarodni svet za razvojno sodelovanje (IDCC) ³⁰	MZZ in resorna ministrstva, IDCC ³⁰	Konceptualni okvir: Bolgarija in mednarodno razvojno sodelovanje (2007) ³⁰
	1 mio EUR	16 mio EUR						
Ciper	0,15 % BND	0,12 % BND	Egipt, Palestina, Jemen, Mali, Lesoto	(1) Razvoj infrastrukture; (2) Družbeni in storitveni sektor; (3) Okolje		koordinacijsko telo (vodijo ga MZZ, MF in stalni sekretar Pisarne za načrtovanje)	Pisarna za načrtovanje	Srednjeročna strategija za uradno razvojno pomoč 2006–2010
	21 mio EUR	18 mio EUR						
Češka	0,12 % BND	0,11 % BND	BiH, Srbija, Moldova, Afganistan, Mongolija, Vietnam, Irak, Jemen, Angola, Zambija ³¹	(1) Zdravstvo; (2) Izobraževanje, (3) Proizvodnja energije ³¹		MZZ ³¹	Ministrstvo za notranje zadeve in Razvojni center ³¹	Resolucija o razvojnem sodelovanju (2004) ³¹ Trilateralno sodelovanje
	128 mio EUR	131 mio EUR						
Estonija	0,09 % BND	0,12 % BND	Moldova, Ukrajina, Gruzija, Afganistan ³²	(1) Zniževanje revščine; (2) Dobro upravljanje in demokratizacija; (3) Izobraževanje; (4) Gospodarski razvoj in liberalizacija trgovine; (5) IKT sektor	razvoj IKT sektorja in e-uprave	Oddelek za razvojno sodelovanje MZZ ³²	MZZ in kompetentna ministrstva, NVO, zasebni sektor ³²	Načela razvojnega sodelovanja Estonije (2003); Strategija razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Estonije 2006–2010 (2006) ³²
	12 mio EUR	17 mio EUR						

se nadaljuje

nadaljevanje

Latvija	2006	2007	Moldavija, Ukrajina, Belorusija, Gruzija, Afganistan ³³	(1) Proces političnih in ekonomskih reform; (2) Proces približevanja EU; (3) Razvoj civilne družbe; (4) Izobraževanje, kultura, družbeni razvoj, zdravje, varstvo okolja ³³	dobro upravljanje; institucional- na preobrazba; usklajevanje z <i>acquis</i> ³³	Oddelek za razvojno sodelovanje MZZ ³³	MZZ in kompetentna ministrstva, NVO, zasebni sektor ³³	Osnovna načela politike mednarodnega razvojnega sodelovanja Republike Latvije (2003); Program politike mednarodnega razvojnega sodelovanja Republike Latvije 2006– 2010 (2006); Zakon o mednarodni pomoči (2008) ³³
	0,06 % BND 10 mio EUR	0,09 % BND 12 mio EUR						
Litva	2006	2007	Belorusija, Moldova, Ukrajina, Armenija, Azerbajdžan, Gruzija, Afganistan, Irak	(1) Spodbujanje demokracije, vladavine prava; (2) Gospodarski razvoj in prometne reformne; (3) Proces približevanja EU; (4) Varnost; (5) Varovanje okolja ³⁴	tranzicijski menedžment	Oddelek za ODA znotraj MZZ, Ministrstvo za finance ³⁴	/	Resolucija politike razvojnega sodelovanja Republike Litve 2006– 2010 (2006) ³⁴
	0,08 % BND 18 mio EUR	0,11 % BND 30 mio EUR						
Madžarska	2006	2007	BiH, Makedonija, Črna gora, Srbija, Moldova, Ukrajina, Kirgizistan, Mongolija, Vietnam, Palestina ³⁵	(1) Prenos znanj; izobraževanje; (2) Tehnično usposabljanje; (3) Kmetijstvo; (4) Osnovna infrastruktura ³⁵	/	MZZ	Agencija za izvajanje; NVO	Osnetek mednarodnega razvojnega sodelovanja (2001); Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju (2003) Trilateralno sodelovanje ³⁵
	0,13 % BND 119 mio EUR	0,07 % BND 66 mio EUR						

se nadaljuje

nadaljevanje

Malta	2006	2007	Sudan, Eritreja, Etiopija, Somalija, Palestina, Šrilanka	(1) Zmanjšanje revščine; (2) Zdravstvo; (3) Izobraževanje; (4) IKT; (5) dobro upravljanje	IKT in e-uprava; izobraževanje; zdravstvo; raziskave o staranju prebivalstva; pobude za gradnjo kapacitet	Razvojna enota znotraj MZZ	Druge vladne in nevladne organizacije, zasebna podjetja.	Politika razvojnega sodelovanja Malte in osnova za humanitarno pomoč
	0,15 % BND 7 mio EUR	0,153 % BND 8 mio EUR						
Poljska	2006	2007	Moldova, Gruzija, Afganistan, Vietnam, Irak, Palestina, Angola, Tanzanija	(1) Trajnostni razvoj; (2) Revščina; (3) Zdravstvo; (4) Izobraževanje	zdravstvo; izobraževanje; dostop do pitne vode; okolje; gradnja kapacitet; demokratične institucije; učinkovitost javne uprave; preko mejno sodelovanje; obnova gospodarskega sektorja	MZZ	MZZ, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za šolstvo, NVO,	Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja (2003); Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja 2006–2010 (2006) Solidarnost, razvoj in svoboda: strategija razvojnega sodelovanja 2007–2015 (2006) Trilateralno sodelovanje
	0,09 % BND 239 mio EUR	0,09 % BND 260 mio EUR						
Romunija	2006	2007	Srbija, Moldova, Gruzija, Afganistan, Irak	(1) Dobro upravljanje; (2) Krepitev demokracije in vladavine prava; (3) Gospodarski razvoj; (4) izobraževanje; (5) Zdravstvo; (6) Razvoj infrastrukture in varstvo okolja ³⁶	človekove pravice; krepitev demokracije; izobraževanje; gospodarski razvoj ³⁶	MZZ ³⁶	MZZ ³⁶	Nacionalna strategija o mednarodnem razvojnem sodelovanju (2005) ³⁶
	0,00 % BND 3 mio EUR	0,07 % BND 80 mio EUR						

se nadaljuje

nadaljevanje

	2006	2007						
	Slovaška	0,10 % BND 44 mio EUR						
Slovenija	0,12 % BND 35 mio EUR	0,12 % BND 40 mio EUR	Albanija, BiH, Srbija, Črna gora, Makedonija, Moldavija	(1) Proces EU integracije: administrativne reforme; (2) Trgovina, investicije, izgradnja finančnih institucij; (3) Okoljsko načrtovanje in menedžment, kmetijski in gozdni menedžment; (4) Visokošolsko izobraževanje; (5) Razminiranje in pomoč otrokom, žrtvam vojnih konfliktov	Sektor za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč znotraj MZZ Agencija za mednarodno razvojno sodelovanja ³⁷	Resorna ministrstva, druge vladne institucije, NVO, zasebni sektor	Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju (2006) Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju (2008)	

²⁷Vir: European Commission, 2008a, str. 14.

²⁸Vir: Trialog, 2007.

²⁹Vir: Bučar et al., 2007.

³⁰Vir: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Bulgaria, 2007.

³¹Vir: Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic, b. l.

³²Vir: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Estonia, 2009.

³³Vir: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia, 2009.

³⁴Vir: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Lithuania, 2009.

³⁵Vir: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Hungary, 2009.

³⁶Vir: Trialog, 2009.

PRILOGA D: Shematični prikaz geografske usmerjenosti razvojne pomoči NMS

		CZ	HU	PL	SK	SI	EE	LV	LT	MT	CY	BG	RO
Zahodni Balkan	Albanija			☐	☐	●							☐
	Bosna in Hercegovina	●	●	☐	●	●							☐
	Makedonija		●	☐	☒	●							☐
	Črna gora		●	☐	●	●							☐
	Srbija	●	●	☒	●	●						●	●
Vzhodna Evropa	Belorusija			●	☒			●	●		☐		☐
	Moldova	●	●	●		●	●	●	●		☐		●
	Rusija						☒						
	Ukrajina	☒	●	●	☒		●	●	●		☐		☐
Kavkaz	Armenija			☐					●		☐		☐
	Azerbajžan			☐					●		☐		☐
	Gruzija			●			●	●	●		☐		●
Centraln a Azija	Afganistan	●	☒	●	☒		●	●	●			☒	●
	Kazahstan			☒	☒								
	Kirgizistan		●	☐	☐								
	Tadžikistan			☐	☐								
	Turkmenistan											●	
	Uzbekistan			☐	☐								
Vzhodna in Jugo- vzhodna Azija	Kambodža		☒										
	Laos		☒										
	Mongolija	●	●		☐								
	Vietnam	●	●	●								●	
Latinska Amerika	Kuba											●	
	Peru	☒											
	Salvador	☒											
Sredozem- ske države in Bližnji vzhod	Alžirija										☐		
	Egipt										●		
	Irak	●	☒	●					●			●	●
	Izrael										☐		
	Libanon										☐		
	Libija										☐		
	Maroko										☐		
	Palestina		●	●							●		
	Sirija										☐		
	Tunizija										☐		
Jordanija	☒									☐			

	Jemen	●	☑								●		
Subsaharska Afrika	Angola	●		●								●	
	Burundi			✓									
	Kongo			✓									
	Etiopija	☑	☑										
	Gana			☑									
	Mavretanija							☑					
	Mozambik					☐							
	Kenija			✓	☑								
	Malavi	☑		☑									
	Mali										●		
	Namibija	☑											
	Ruanda			✓									
	Senegal			✓									
	Sierra Leone			✓									
	Tanzanija			●									
	Lesoto												
Sudan			☑	☑							●		
Zambija	●		✓										

Legenda:

- prioritetna država
- ☑ aktivni programi
- ✓ active small grants projects
- ☐ možnost sodelovanja v prihodnosti

Vir: Trialog, 2007.